

ผลการวิจัยและการพิสูจน์สมมติฐาน

การพิสูจน์สมมติฐาน

การศึกษาวิจัยเรื่องพืชเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในชุมชนลาวครั้ง ใน บ้านโคก จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยา มีสมมติฐานของการวิจัย คือ สมมติฐานหลักของการศึกษาวิจัยไว้คือ "การพัฒนาไปสู่ความทันสมัยและสภาพแวดล้อม ทางกายภาพมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจที่บ้านโคก"

สมมติฐานรอง

1. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในช่วงสนธิสัญญาเบาริ่ง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ
2. เศรษฐกิจการค้าแบบทุนนิยม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ
3. การรับนวัตกรรมทางวัตถุใหม่ ๆ จากตะวันตกก่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ
4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ
5. การเป็นเมืองของชุมชนใกล้เคียงก่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ
6. การอุตสาหกรรมในบริเวณใกล้เคียงก่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ
7. การพัฒนาโดยหน่วยงานรัฐและเอกชนก่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ
8. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมด้วยระบบชลประทานก่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ
9. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ประเภทดินก่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ
10. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพประเภท น้ำ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ

สมมติฐานที่ 1 ตั้งไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในช่วงสนธิสัญญาเบาริ่ง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีเศรษฐกิจ

การพิสูจน์สมมติฐาน จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ตั้งแต่ปี 2369 หลังจากสงครามระหว่างนครเวียงจันทน์และอาณาจักรสยาม สงครามดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิ่งสำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง คือ การกวาดต้อนประชาชนพลเมืองที่อาศัยในดินแดนล้านช้าง ซึ่งรวมถึงอาณาจักรหลวงพระบางที่ชาวลาวครั้งอาศัยอยู่ด้วย ลงมาสู่ประเทศไทยในปัจจุบัน กลุ่มชาวลาวครั้งได้กระจายตัวไปตามที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยในสมัยนั้น หลาย ๆ กลุ่มได้อพยพมาสู่พื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย กลุ่มชุมชนเขลียงหลาย ๆ กลุ่ม ต่างมีอิสระในการปกครองตนเองและสามารถย้ายถิ่นที่อยู่ได้อย่างปราศจากการควบคุมดูแลจากรัฐ ในช่วงปี 2300 - 2400 นั้น เป็นช่วงเวลาของสนธิสัญญาเบาริ่งผู้คนส่วนใหญ่ของสยามรัฐยังคงเป็นไพร่และทาส ประกอบกับพื้นที่ดินที่ว่างเปล่ากว้างใหญ่ไพศาลกว่าในปัจจุบัน ไม่มีการกำหนดอาณาเขตใด ๆ ที่แน่นอน จึงเป็นการยากต่อการดูแลควบคุมผู้คนพลเมืองในท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างทั่วถึงขนาดข้าราชการกระทรวงมหาดไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ยังกล่าวออกมาว่า เจ้านายในกระทรวงมหาดไทยยังไม่ทราบว่ายายแดนของอาณาจักรอยู่ที่ไหน และยังไม่ทราบว่าเมืองต่าง ๆ ตามชายแดนชื่ออะไร ยิ่งไปกว่านั้น ทางคมนาคมที่ยังไม่สะดวกนัก ในราวปลายสมัยรัชกาลที่ 5 เองผู้คนในส่วนต่าง ๆ ของอาณาจักรสยามหรือสยามรัฐ ยังไม่มีความรู้สึกว่าคุณมีความเป็นชาติเดียวกันเลย (แถมสุข นุ่มนนท์, 2524:3) ความห่างไกลเหล่านี้ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ สามารถแสวงหาถิ่นฐานที่เหมาะสมและมีภูมิประเทศที่คล้ายคลึงกับดินแดนที่ตนอยู่อาศัยในประเทศลาว

ในช่วงเวลานั้น ชุมชนในเขตหัวเมืองสุพรรณบุรีจะมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันนัก มีระบบเศรษฐกิจการผลิตส่วนใหญ่เพื่อการยังชีพ ชาวบ้านที่ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่ริมน้ำก็มีจุดประสงค์เพื่อการทำงานเป็นหลัก ส่วนบ้านเรือนที่ตั้งห่างจากลำน้ำออกมาบนที่ราบสูงหรือที่ดอนอย่างชาวลาวครั้งก็จะปลูกพืชไร่ต่าง ๆ ทั้งฝ้าย พริก ถั่ว งา และผักนานาชนิด นอกจากนี้ยังมีการทำหัตถกรรมพื้นบ้าน ทั้งการทอผ้า จักสาน ตีเหล็ก และทำเครื่องใช้อื่น ๆ ได้ในท้องถิ่น ถึงแม้ว่าในช่วงเวลานั้น (ในราวทศวรรษที่ 2390 - 2400) ผลของสนธิสัญญาเบาริ่งจะเริ่มทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบเก่าของหมู่บ้านแตกสลายและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจชนบทอย่างมากมาย แต่การเปลี่ยนแปลงนั้น เกิดขึ้นเฉพาะบริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งคลุมพื้นที่จังหวัดอยุธยา สมุทรปราการ นครเขื่อนขันธ์ รัตนบุรี นครนายก มีนบุรี ฉะเชิงเทรา และกรุงเทพฯ อันเป็นย่านที่รัฐให้

ความสำคัญในการลงทุน เพื่อการผลิตข้าวเพื่อการส่งออกในระบบอุตสาหกรรม ทั้งยังสร้างระบบการชลประทานขึ้นอย่างมากมาย เช่นระบบชลประทานเจ้าพระยาใหญ่ คลองดำเนินสะดวก ภาษีเจริญ พระยาบันลือ พระราชพิมล ประเวศบุรีรมย์ แสนแสบ และนครเขื่อนขันธ์และการพัฒนาที่ดินเพื่อการเพาะปลูกข้าวของคลองรังสิตอันราวปี 2431 เป็นต้นมา (สุนทรีย อาสะวีย์, 2530)

เมื่อมองจากประวัติศาสตร์ของประเทศหลังช่วงเวลาปี 2400 เป็นต้นมา ชาวลาวครั้งเริ่มมีการตั้งถิ่นฐานในเขตทุ่งทองเป็นครั้งแรกอยู่ในราวปี 2390 - 2410 ภัยในช่วงนั้นมีหมู่บ้านของชาวลาวครั้งใหญ่ ๆ อยู่สามแห่งคือ บ้านสระพังลาน บ้านใหม่คลองตันและบ้านหนองตาสาม (สัมภาษณ์นายเบ้า แก้วสระแสน) การปรากฏชัดเจนของหมู่บ้านลาวครั้งนี้ เกิดขึ้นหลังจากการใช้ระบบการปกครองแบบเทศาภิบาลปี 2435 ซึ่งจัดให้หมู่บ้านต่าง ๆ อยู่ในความควบคุมดูแลของอำเภอ พื้นที่ตั้งของหมู่บ้านชาวลาวครั้งในสมัยนั้นจะขึ้นอยู่กับอำเภอจรเข้สามพัน

จากผลการวิจัยดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในช่วงสนธิสัญญาเบาริ่งนั้น ไม่ได้ทำให้ชาวลาวครั้งมีการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจเลย ชุมชนลาวครั้งยังคงมีลักษณะทางเศรษฐกิจแบบยังชีพ มีการเพาะปลูกข้าวพันธุ์ดอนในไร่เลื่อนลอยตามหนองน้ำในช่วงฤดูฝนเป็นพืชเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพที่สำคัญ นอกจากนี้ ยังมีการเพาะปลูกพืชผัก พืชไร่เพื่อใช้ในการบริโภคในครัวเรือน เช่น ข้าวโพด หม่อน มัน ฝ้าย คราม ฯลฯ ซึ่งก็ล้วนแต่เป็นพืชเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพทั้งหมด

ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ในช่วงการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศ การเปลี่ยนแปลงในช่วงแรก ๆ นั้นมีผลต่อชุมชนในเขตหัวเมืองชั้นใน และเมืองที่มีการทำการค้ากับทางกรุงเทพฯ ส่วนหัวเมืองทางตะวันตก ชุมชนในเขตนี้อาจมีวิถีชีวิตและระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง มาจนถึงช่วงก่อนปี 2500 จึงไม่เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยตรง ในทางอ้อมสนธิสัญญาเบาริ่งได้ส่งผลทางอ้อมต่อการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจในชุมชนลาวครั้งและชุมชนอื่น ๆ ในเขตภาคตะวันตก ในเวลาต่อมา

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน จากสาเหตุคือ ในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่มีการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรของชาวลาวครั้ง บ้านโคก และหัวเมืองภาคตะวันตกของภาคกลางเช่น สุพรรณบุรี ฯ ยังไม่ได้รับการพัฒนาจากรัฐบาลในช่วงสนธิสัญญานี้ ผลของสนธิสัญญานี้จะเกี่ยวข้องกับการค้าข้าวในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเท่านั้น

สมมติฐานที่ 2 ตั้งไว้ว่าเศรษฐกิจการค้าแบบทุนนิยม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ

การพิสูจน์สมมติฐาน จากการวิจัยพบว่า หลังจากประเทศไทยได้เปิดประเทศทำการค้าอย่างเสรีหลังปี 2398 เป็นต้นมานั้น ระบบทุนนิยมที่เป็นระบบที่เกิดและพัฒนาในประเทศมหาอำนาจตะวันตกได้แพร่หลายเข้ามาสู่ประเทศไทยจากการค้าขายระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมใช้เวลาานกว่าจะขยายตัวเข้ามาสู่หัวเมืองตะวันตกอย่างเมืองสุพรรณบุรีนี้

จากผลการวิจัย ได้แสดงให้เห็นพัฒนาการการเข้ามาของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในช่วงของความเจริญเติบโตของการค้าข้าวในช่วงเวลา 2423 - 2433 เป็นช่วงของการเปิดรัชกาลของรัชกาลที่ 1 และโครงการชลประทานเจ้าพระยาใหญ่ ชุมชนในเขตภาคกลางตะวันตกเช่นชุมชนลาวครั้งนั้น ยังไม่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในช่วงแรกนี้เลย สภาพสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งและกลุ่มอื่น ๆ ยังปรากฏเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างเหนียวแน่น การแต่งกายก็เป็น การแต่งกายตามแบบอย่างในสมัยที่ยังอยู่ในประเทศลาว ระบบเศรษฐกิจการผลิตก็เป็นไปเพื่อการยังชีพ โดยมีบางส่วนหรือส่วนเกินเพื่อการแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนในสิ่งของหรือผลผลิตที่ตนเองไม่สามารถผลิตเองได้ สภาพสังคมไม่มีความโดดเด่นนัก สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่ให้ความรู้และการขัดเกลาทางสังคมเป็นแห่งแรก รวมทั้งยังเป็นที่ยึดเหนี่ยววิชาความรู้ในการทำมาหากิน ประกอบกับการเพาะปลูกและการล่าสัตว์หาของป่าที่มีอยู่อย่างชุกชุม

หลังจากที่มีการปฏิรูปการปกครองเป็นต้นมา หมู่บ้านหลาย ๆ แห่งเริ่มมีการตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งที่ถาวรมากขึ้น มีการเคลื่อนย้ายของชาวลาวครั้งเข้ามาในพื้นที่บ้านหนองตาสามเพิ่มขึ้นหลาย ๆ ครัวเรือน (สัมภาษณ์นางพรม แก้วสระแสน นางซ้อย ปานจันทร์) ในช่วงเวลาปี 2440 เป็นต้นมา ชาวบ้านจากหนองตาสามเริ่มเข้าไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่โคกทางทิศตะวันตก เป็นการเริ่มต้นของการตั้งถิ่นฐานของลาวครั้ง บ้านโคก การขยายตัวของบ้านหนองตาสามมาบ้านโคกนี้ มีจุดประสงค์หลักในการขยายพื้นที่การเพาะปลูกตามขนาดประชากรที่เพิ่มขึ้น ในสภาพความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ

เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมชาวลาวครั้งในส่วนของระบบการปกครองและการควบคุมทางสังคมที่เปลี่ยนไป จากที่เคยมีความอิสระในตนเอง มาเป็นการปกครองที่ตึงเครียดต่ออำเภอหรืออาจจะเรียกว่าถูกผนวกรวมกับการปกครองส่วนกลาง การติดต่อดังกล่าวระหว่างหมู่บ้านและรัฐนี้นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเข้ามาของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

การเข้ามาของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในประเทศไทยในช่วงแรกนั้น เขตพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เช่นอยุธยา นครเขื่อนขันธ์ รังสิต ฯลฯ มีการพัฒนาการปลูกข้าวเพื่อการค้า แต่ในฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา คือในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี กาญจนบุรี ฯลฯ ยังคงไม่ได้รับการพัฒนาระบบชลประทานจากรัฐ ชุมชนลาวครั้งยังคงมีพืชเศรษฐกิจหลักคือข้าวพันธุ์พื้นเมืองเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และการปลูกพืชผัก พืชไร่ เพื่อการยังชีพเท่านั้น

ในราวปี 2449 - 2455 ในเขตพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เกิดความเสียหายในการเพาะปลูกข้าวเป็นพื้นที่กว้างใหญ่ เกิดอุทกภัยในหลาย ๆ ท้องที่ เกิดอหิวาตกโรคระบาด ราคาพืชผลตกต่ำ (Johnston, 1975: 266-268) ในช่วงเดียวกันนี้ บ้านโคกยังเป็นช่วงของการหักร้างถางพงเพื่อการเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกตามขนาดการเพิ่มขึ้นของประชากรและสมาชิกในชุมชน สภาพเศรษฐกิจส่วนใหญ่ของบ้านโคกยังมีลักษณะ เช่นเดิม จึงไม่แตกต่างไปจากยุคสมัยที่ผ่านมามากนัก การทอผ้า ตีเหล็ก จักสาน การทำเครื่องนุ่งห่มยังคงเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญที่ยังคงดำเนินอยู่ในชุมชนที่มีการเพาะปลูกเพื่อการยังชีพ ความสัมพันธ์ทางสังคมของบ้านโคกก็เริ่มกระจายวงกว้างมากขึ้น ในช่วงเวลานี้ชาวบ้านโคกเริ่มที่จะได้พบผู้คนจากถิ่นต่าง ๆ มากขึ้น ในช่วงฤดูน้ำหลากชาวบ้านโคกเริ่มที่จะได้พบพ่อค้าชาวจีนและชาวมอญที่นำสินค้าประเภทต่าง ๆ ทั้งภาชนะดินเผา ภาชนะหุงต้มและถ้วยชาม ตลอดจนอาหารแห้งและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ พายเรือต่อผ่านคลองหนองตาสาม เข้ามาแลกเปลี่ยนกับของบ้านนาชนิด เช่น ถ่าน ฟืน เสาไม้เนื้อแข็ง สัตว์ป่าที่มีอยู่อย่างชุกชุม แต่กระนั้นการแลกเปลี่ยนเป็นไปในระยะเวลายาว ๆ ในช่วงเวลาน้ำหลากเท่านั้น

ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชุมชนลาวครั้งกับชุมชนต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันนั้นจะมีลักษณะของความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจการแลกเปลี่ยนในระบบ การแลกเปลี่ยนของกับของ (Barter system) เช่นการแลกเปลี่ยนไม้รวกของชาวลาวครั้งกับน้ำตาลจากหมู่บ้านที่ผลิตน้ำตาลจากต้นตาล ในการแลกเปลี่ยนผลผลิตต่าง ๆ นี้ ได้ก่อให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในท้องถิ่นเดียวกัน และกลายมาเป็นการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ จากการที่ความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านแน่นแฟ้นมากขึ้น เกิดการแต่งงานระหว่างผู้คนในกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน ธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ จะมีลักษณะที่เป็นการร่วมกันระหว่างสองกลุ่มชน การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของบ้านโคกในช่วงเวลานี้เป็นไปอย่างช้า ๆ และมีความเหมาะสมลงตัวในการอยู่ร่วมกันระหว่างผู้คนในท้องถิ่น แต่กระนั้นการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็มิได้ทำให้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งเปลี่ยนแปลงไปมากนัก กลับเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างวัฒนธรรมระหว่างชุมชน ดังจะ

เห็นได้จากระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองที่ยังคงเป็นการทำไร่ เลื่อนลอยและการล่าสัตว์หาของป่า นานาชนิดที่ยังปรากฏอยู่

การปลูกพืชเศรษฐกิจก็ยังมีลักษณะของระบบการผลิตเพื่อการยังชีพ ชาวพันธุ์พื้นเมือง เป็นพันธุ์ข้าวหลักในการผลิต รวมทั้งพืชผักและพืชไร่ดั้งที่ผ่านมานในอดีต ในช่วงเวลานี้จะพบว่า เริ่มมีการติดต่อแลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่างลาวครั้งกับชุมชนโดยรอบ แต่ก็เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างผลิตภัณ์จากป่า เช่น ไม้รวก หน่อไม้ เห็ด ฯลฯ กับผลิตผลที่บ้านรักไม่สามารถผลิตขึ้นเองในชุมชน เช่น น้ำตาล เครื่องมือเหล็ก ฯลฯ

การเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจมีลักษณะของการ เปลี่ยนพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่ปลูกในที่ดอนหรือที่เรียกว่าข้าวไร่ มาเป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่ปลูกในที่ลุ่มหรือข้าวนาสวน จากสาเหตุสำคัญ คือ การตั้งถิ่นฐานที่ถาวรของชาวลาวครั้งในเขตตามลจร เข้สามพัน (ภูทอง) ลักษณะการตั้งบ้านเรือน ชาวลาวครั้ง จะตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกับครั้นอาศัยในประเทศลาว คือไม่ห่างจากเชิงเขามากนัก พื้นที่ของชุมชนลาวครั้งจึงเป็นพื้นที่รับน้ำจากภูเขาในช่วงฤดูฝน การเพาะปลูกข้าวจึงกลายมาเป็นพันธุ์ข้าวนาพางลอย ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพในช่วงเวลานั้น จึงสรุปได้ว่า ในช่วงเวลานี้มีปัจจัยและเงื่อนไขทางสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทั้งดินและน้ำ เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพันธุ์พืช เศรษฐกิจของชุมชนลาวครั้ง

ในราวปี 2460 เป็นต้นมา ชุมชนที่อยู่ภายใต้การดูแลควบคุมของระบบชลประทาน ประสบปัญหาอย่างมาก ทั้งปริมาณและคุณภาพของผลผลิตข้าวที่ตกต่ำลง ระบบทุนนิยมการค้าที่ได้เริ่มแพร่หลาย สภาพวะนี้ท่วมและความแปรปรวนของธรรมชาติ นำมาซึ่งการขาดทุนสิ้นเนื้อประดาตัวของชุมชนในฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตชลประทานเจ้าพระยาใหญ่ รังสิต ป่าสักใต้ ฯลฯ ในสภาพะเช่นนี้กลับไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนที่อาศัยน้ำฝนเพื่อการผลิต ชาวลาวครั้ง บ้านรัก เริ่มมีการติดต่อระหว่างชุมชนขยายวงกว้างขึ้นกว่าแต่เดิม ลักษณะของการผลิตยังคงเป็นเช่นเดิมคือ การผลิตเพื่อการยังชีพ แต่ก็เริ่มปรากฏการเพิ่มการเพาะปลูกข้าว เพื่อนำส่วนเหลือไปแลกเปลี่ยนค้าจากพ่อค้าชาวจีน ชาวมอญที่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ ฯ บ้านท่าพระยาจักรเริ่มกลายมาเป็นท่าเรือสำคัญในคลองจรเข้สามพัน ชาวบ้านรักเริ่มเปิดประตูการติดต่อกับผู้คนที่ห่างไกลออกไปมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวบ้านรักยังมีให้เห็นน้อยมาก รูปแบบวิถีชีวิต ระบบเศรษฐกิจและการผลิตยังคงเป็นรูปแบบเดิม แต่เริ่มมีการเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกเพื่อการค้าเพิ่มข้าวในการแลกเปลี่ยนสิ่งของใหม่ ๆ ที่เริ่มมีเข้ามามากขึ้น ในปี 2445 ทางราชการได้มีการสำรวจจัดทำ

สามะโนประชากรจีน ในช่วงเวลาดังกล่าว บ้านโคมมีบ้านเรือนอยู่ไม่มากนักประมาณ 30 หลังคาเรือน เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัตินามสกุลจีน ชาวลาวครั้งต้องติดต่อกับหน่วยงานราชการของรัฐเพื่อขึ้นทะเบียนประชาชนและแจ้งนามสกุล รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงธรรมเนียมหลายอย่าง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับหมู่บ้านมีลักษณะเพื่อการจัดระเบียบการควบคุมและปกครองพลเมืองของประเทศอย่างชัดเจนมากกว่าการควบคุมทางเศรษฐกิจ

การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจของชาวบ้านโคมในช่วงเวลานี้ก็ยังคงมีลักษณะของการผลิตเพื่อการยังชีพ พืชที่ปลูกจะเป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่ปลูกในที่ลุ่ม ในช่วงเวลานี้ พืชเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพของชาวบ้านโคม นั้น เป็นสินค้าเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าอื่น ๆ กับพ่อค้าและชุมชนโดยรอบ มีการเพาะปลูกพืชไร่ ไม้ผล และพืชผัก ไร่ปลูกและบริเวณคันไถมีข้าวและของป่านานาชนิด เป็นสินค้าที่ลาวครั้งมีการกระจายผลผลิตเพื่อการแลกเปลี่ยนมากขึ้นกว่าเดิม ในช่วงเวลานี้ไม่มีปัจจัยใดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของชุมชนลาวครั้ง นอกจากการเพิ่มขึ้นของผลผลิตเพื่อการแลกเปลี่ยนเท่านั้น

ในช่วงเวลาที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศประสบความเสียหายจากสงครามโลกครั้งที่ 1 นั้น เศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองของกลุ่มชุมชนหมู่บ้านในพื้นที่ต่าง ๆ รวมทั้งบ้านโคมนี้ย่อมไม่ได้รับผลกระทบจากสงครามนี้โดยตรง การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในเวลานี้ยังคงเป็นพืชไร่ รองลงมาจะเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง และการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการล่าสัตว์หาของป่า หาปลาตามหนองน้ำ ชุมชนลาวครั้งมีลักษณะเช่นเดียวกับสภาพสังคมในยุคก่อน ๆ ในช่วงเวลาดังกล่าว เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในประเทศ คือ การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงการปกครองดังกล่าวนี้ ชาวบ้านโคมต่างก็ได้รับรู้เรื่องราวจากกันนั้น ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านโคมส่วนใหญ่มองมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หลาย ๆ คนกลัวว่ารัฐบาลใหม่จะกระทำการขับไล่ตนออกจากพื้นที่ หรือเรียกเก็บภาษีเพิ่ม เป็นผลมาจากความรู้สึกไม่ชอบราชการมาในอดีต

สภาพทางเศรษฐกิจของท้องถิ่นนั้น ชุมชนลาวครั้ง บ้านโคม เริ่มมีการค้าขายแลกเปลี่ยนด้วยระบบเงินตรา ในราวปี 2480 ตลาดการค้าที่สำคัญได้แก่ ตลาดบางสี ทางตอนใต้ของอำเภอจรเข้สามพัน ในเขตจังหวัดนครปฐม แต่เดิมนั้นชาวบ้านโคมจะเดินทางนำสินค้าไปแลกเปลี่ยนสินค้าที่ไม่สามารถผลิตขึ้นเองได้ที่งานชุมชนและท้องถิ่นใกล้เคียงโดยรอบ การพบปะพูดคุยกับพ่อค้าและผู้คนที่หลากหลายมากขึ้น ชาวบ้านโคมเริ่มที่จะเรียนรู้วิถีชีวิตแบบอย่างของกลุ่มคนไทย

มากขึ้น มีการเดินทางโดยสารทางเรือจากท่าพระยาจักร์ไปจังหวัดนครปฐมและล่องไปยังกรุงเทพฯ ชาวบ้านหลาย ๆ คนพ้นจากการเกณฑ์ทหารและได้เดินทางกลับบ้าน การติดต่อระหว่างผู้คนต่างวัฒนธรรมเป็นเวลานานนี้ ย่อมก่อให้เกิดการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่หรือที่เรียกว่าการติดต่อทางวัฒนธรรม (Acculturation) (งามพิศสัตย์สงวน, 2538:225) แบบแผนการดำเนินชีวิตของชุมชนลาวครั้ง บ้านโคก กลุ่มที่ออกมาติดต่อโลกภายนอกนั้นต้องเปลี่ยนแปลงไป เมื่อกลับไปยังชุมชน การเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นย่อมถูกถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่น ๆ มากขึ้น โดยอาศัยระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร

สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านโคกก็เริ่มที่จะเปิดกว้างมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจแบบเงินตราเริ่มเข้ามามีบทบาทในบ้านโคกอย่างเต็มตัวในหลังปี 2480 เป็นต้นมา ตลาดการค้าในบ้านพระยาจักร์ขยายตัวขึ้น มีการอพยพเข้ามาของชาวจีน มาตั้งถิ่นฐานบริเวณริมคลองหนองตาสาม ชาวจีนเหล่านี้เพาะปลูกผักนานาชนิด เลี้ยงหมูและไก่ ได้ทุนผลผลิตที่ได้ออกไปแลกเปลี่ยนในพื้นที่ต่าง ๆ ชาวบ้านโคกบางคนเล่าว่า ชาวจีนที่เข้ามาปลูกผักมักจะออกมาหาเก็บอูจจาระของคนในหมู่บ้าน เพื่อนำไปใช้เป็นปุ๋ยให้กับผัก เดินผ่านในหมู่บ้านเป็นประจำ ชาวบ้านโคกเองจึงมีความรู้สึกที่ไม่ค่อยนิยมในการผลิตเพื่อการขายเช่นเดียวกับชาวจีน ชาวลาวครั้งมักจะได้รับการขอแลกเปลี่ยนสินค้าจากชาวจีนก่อน เมื่อสินค้าเป็นที่ต้องการสินค้าจากชาวมกขึ้น จึงมีการขยายพื้นที่การเพาะปลูกข้าว เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าจากชาวจีนทั้งในตลาดและที่ท่าเกษตรกรรมอยู่ เห็นได้ว่าค่านิยมจิตสำนึกในระบบการค้าขายแลกเปลี่ยนของลาวครั้ง เริ่มเกิดขึ้นในชุมชนบ้านโคกในราวปี 2480 เป็นต้นมา แต่ก็ยังเป็นเพียงการค้าขายประเภทการแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้านั้น

ในปีนี้อเองที่อำเภอจรเข้สามพันเปลี่ยนชื่อมาเป็นอำเภออุทุมพร ในระยะนี้เริ่มที่จะมีการตั้งถิ่นฐานร้านค้าของคนจีนในตลาดนี้ท่าพระยาจักร์ 4 - 5 ร้าน (สัมภาษณ์นายเทอด พินอุบล) ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านโคกกับพ่อค้าในตลาดเริ่มมีมากขึ้นจากการค้าขายเป็นประจำ และเป็นแหล่งข่าวสารจากภายนอกที่สำคัญของชาวบ้านโคกในสมัยนั้น

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนลาวครั้ง บ้านโคกในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ไม่มีปัจจัยใดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ ชาวบ้านโคกยังมีการผลิตข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพและมีการปลูกพืชไร่ พืชผัก และเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการหาของป่า ส่าสัตว์ เพื่ออุปโภค บริโภคในครัวเรือน มีการกระจายผลผลิตเพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้าและการขายในตลาดบางสี่ ตลาดท่าพระยาจักร์ การขายสินค้านั้นเป็นการขายในระบบเงินตราในช่วงแรกของ

บ้านโคก ชาวลาวครึ่งจะขายเฉพาะผลผลิตที่เป็นผลิตภัณฑ์จากป่าเท่านั้น ส่วนผลผลิตที่เป็นพืชเศรษฐกิจ ยังคงใช้วิธีการแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่น ๆ โดยไม่ได้นำออกขายในระบบเงินตรา การแลกเปลี่ยนสินค้าประเภทข้าวเพิ่มมากขึ้น ในช่วงปลายของช่วงเวลาดังกล่าว ชาวบ้านโคกเริ่มที่จะขายข้าวบ้าง แต่ก็ไม่มากนัก

ในราวปี 2482-2488 สภาพเศรษฐกิจของโลกในเวลานั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำไปทั่วโลก จากวิกฤตการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 รวมทั้งสภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทย ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศไทยมีรัฐบาลของ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ในช่วงเวลาดังกล่าว เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมครั้งใหญ่ในชุมชนลาวครึ่ง บ้านโคก รวมทั้งผู้คนในชุมชนต่าง ๆ ของประเทศ เป็นสมัยของการปฏิรูปทางวัฒนธรรมในการสร้างความรู้สึกรักชาตินิยมในประเทศไทย แรงผลักดันจากภายนอกนี้ เกิดจากการออกกฏระเบียบประเพณี ที่ว่าด้วยการแต่งกายและการประกอบกิจกรรมรวมทั้งการแสดงกริยาในช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น ต้องยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ การเลิกกินหมาก การแต่งกายด้วยกางเกงแบบสากล สภาพการติดต่อระหว่างรัฐกับหมู่บ้านขยายตัวมากขึ้น แต่กระนั้น ระบบเศรษฐกิจและสังคมชาวลาวยังไม่เปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนัก สภาพสังคมและวัฒนธรรมยังมีเอกลักษณ์ของตนเองแตกต่างไปจากหมู่บ้านและชุมชนรอบข้าง ตลาดอยู่ทองเริ่มพัฒนาขึ้น มีการเพิ่มขึ้นของประชากรจากการอพยพเข้ามาอยู่อาศัย ชาวบ้านโคกหลาย ๆ คนที่เคยออกไปซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า ก็เริ่มได้รับการแนะนำให้เพาะปลูกข้าวจากพ่อค้าในตลาดเป็นพันธุ์ที่เป็นที่ต้องการของตลาด ชาวบ้านโคกขยายพื้นที่ดินทำกินมากขึ้นกว่าเดิม

ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ มีปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของบ้านโคก คือ การเปลี่ยนพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่เพาะปลูกอยู่เดิม เป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่ได้รับพันธุ์มาจากพ่อค้าในตลาด พันธุ์ข้าวดังกล่าวเป็นพันธุ์ที่นำมาจากแหล่งเพาะปลูกข้าวอื่น เนื่องจากในช่วงเวลานั้น สภาพเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกจากวิกฤตการณ์สงครามโลกครั้งที่สอง มีความต้องการสินค้าข้าวมากขึ้น พ่อค้าเอกชนในตลาดที่ทำการค้าในระบบทุนนิยม มีความต้องการสินค้าประเภทข้าว เพื่อนำไปขายต่อยังตลาดนครปฐมและกรุงเทพฯ เป็นปัจจัยสำคัญ 2 ประการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของชุมชนลาวครึ่ง

พัฒนาการการเข้ามาของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เห็นได้อย่างชัดเจนมากขึ้น หลังจากการเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หลังปี 2500 เป็นต้นมา การเข้ามาของอุดม

การตั้งทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบการค้าได้ก่อให้เกิดตลาดการค้าขายตัวเงินที่บ้านท่าพระยาจักรกลายเป็นตลาดคู่ทองในเวลาต่อมา ตลาดการค้านี้ มีความต้องการสินค้าการเกษตรมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้น ความต้องการดังกล่าวได้ทำให้ผลผลิตจากชุมชนเกษตรกรรมมีราคาสูงขึ้น ชาวบ้านโคกได้หันมาผลิตพืชเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดโดยตรง และใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือเครื่องจักรกลการเกษตรเพื่อการผลิตสู่ตลาดโดยตรง

จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมีส่วนสำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านโคกเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของตนเพื่อให้สามารถขายสู่ตลาด ตอบสนองความต้องการสินค้าจากเมืองคู่ทอง การเข้ามาของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนี้ ใช้ช่วงเวลาในการเข้าสู่หมู่บ้านเป็นเวลานาน จะเห็นได้จากระบบเศรษฐกิจแบบเดิม ที่มีการเพาะปลูกเพื่อการยังชีพ กลายมาเป็นการนำส่วนเกินเพื่อแลกเปลี่ยนผลผลิตกับชุมชนอื่น ๆ การเข้ามาของพ่อค้าจากภายนอกเข้ามาทำการแลกเปลี่ยนสินค้ากลายมาเป็นการแลกเปลี่ยนแบบเงินตรา การค้าและการซื้อขายผลผลิตได้พัฒนาขึ้น ชาวบ้านโคกได้รับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมมาใช้จนถึงในปัจจุบัน เห็นได้จากระบบการผลิตของบ้านโคกที่เป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้า การจัดการปัจจัยการผลิตอาศัยตลาดภายนอก เพื่อการผลิตให้มากที่สุดและขายได้ในราคาสูงสุด

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากสาเหตุคือจากการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของลาวครั้ง พบว่าระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมใช้ระยะเวลายาวนานกว่าจะขยายเข้ามาสู่ชุมชนในเขตตำบลคู่ทอง จุดสำคัญที่แสดงให้เห็นการเข้ามาของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมก็คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนลาวครั้ง บ้านโคกมีการเปลี่ยนแปลงไปจากระบบเศรษฐกิจการผลิตเพื่อการยังชีพ กลายมาเป็นระบบเศรษฐกิจการผลิตเพื่อการค้า สนองตอบต่อความต้องการสินค้าจากตลาดภายนอก โดยเฉพาะในช่วงหลังการเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปี 2500 เป็นต้นมา

สมมติฐานที่ 3 ตั้งไว้ว่า การรับนวัตกรรมทางวัตถุใหม่ ๆ จากตะวันตกก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ

การพิสูจน์สมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านโคกเริ่มมีการรับนวัตกรรมทางวัตถุใหม่ ๆ จากตะวันตกเป็นครั้งแรก ในช่วงหลังจากการเริ่มต้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก

เป็นผลต่อมาจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เพื่อการเพิ่มผลผลิตในพื้นที่จำกัด ชาวบ้านโคกเริ่มมีการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร และเทคนิควิธีการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นในระยะเวลาต่อมา นวัตกรรมทางวัตถุจากต่างประเทศตะวันตกอันได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ทางการเกษตรที่ริเริ่ม พัฒนาและแพร่หลายในประเทศตะวันตก กลายเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญของชาวบ้านโคก เพื่อการพัฒนาและเพิ่มผลผลิตพืชชนิดต่าง ๆ ที่เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

ในช่วงระยะเวลาหลังจากการเปิดระบบชลประทานปี 2510 เป็นต้นมา การหลังไหลของเทคโนโลยีการเกษตรเข้าสู่บ้านโคกมีจำนวนมากขึ้น เทคโนโลยีทางการเกษตรดังกล่าวเป็นเทคโนโลยีเพื่อการเพิ่มผลผลิตในการทำนา ชาวบ้านเริ่มรับอุดมการณ์ ค่านิยมในระบบทุนนิยมเข้ามาสู่ชุมชน เห็นได้จากความพยายามในการเพิ่มผลผลิตเพื่อการขายสู่ตลาดอุทงที่เพิ่มมากขึ้น ความต้องการเทคโนโลยีการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตของบ้านโคกเริ่มเกิดขึ้น จากการเริ่มใช้เครื่องจักรกลการเกษตร ได้แก่ รถไถเดินตาม หรือที่เรียกว่า "ควายเหล็ก" กันอย่างแพร่หลายในชุมชน นอกจากนี้ การรับนวัตกรรมทางการเกษตรจากภายนอกก็เริ่มสูงขึ้น คือการปรับเปลี่ยนพืชเศรษฐกิจของตนเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด การใช้พันธุ์ข้าววิทยาศาสตร์จากกรมการข้าว การรับพันธุ์ฝักจากประเทศไต้หวัน (สัมภรณ์นายกลม สามงามอินทร์) การเริ่มใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีในการกำจัดวัชพืชและแมลง เครื่องสูบน้ำเพื่อการสูบน้ำจากคลองชลประทานในช่วงที่น้ำถูกส่งมาน้อย เครื่องรูดข้าว และเครื่องมือการเกษตรอื่น ๆ อีกจำนวนมาก

ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ชาวบ้านโคกยังเริ่มนิยมมาเลี้ยงสัตว์เพื่อการค้ามากขึ้น โดยการเริ่มเลี้ยงหมูและวัว เพื่อส่งขายในตลาดอุทง

การพัฒนาชนบทโดยหน่วยงานของภาครัฐบาลมีบทบาทมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเพิ่มสร้างถนนสายต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกันระหว่างชุมชน รวมทั้งการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานจำนวนมากทั้งไฟฟ้า ประปา ซึ่งความเจริญดังกล่าว ก็มาจากการพัฒนาเพื่อการนำไปสู่ความความทันสมัยตามนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ชาวบ้านโคกหลาย ๆ คนเริ่มซื้อพยานพาหนะตามกำลังฐานะ การคมนาคมที่สะดวกเช่นนี้ทำให้มีการติดต่อทั้งภายในและภายนอกชุมชนอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ผู้ประกอบการค้าสามารถเดินทางเข้าออกจากหมู่บ้านได้ตลอดเวลาดีกว่าในอดีต

การรับนวัตกรรมทางวัตถุของบ้านโคกนี้ เป็นปัจจัยที่สำคัญส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของชุมชน เมื่อมีการเริ่มใช้เครื่องจักรการเกษตรในบ้านโคกหลังจากปี 2500

เป็นต้นมา เช่น รถไถเดินตาม เครื่องนวดข้าว พืชเศรษฐกิจของบ้านโคก ได้แก่ ข้าวพื้นเมือง เปลี่ยนแปลงมาเป็นข้าวสังเสริมที่ให้ผลผลิตและรายได้สูง คุ่มทุนกว่าการปลูกพันธุ์ข้าวแบบเดิม และจากการที่เทคโนโลยีเครื่องจักรกลทางการเกษตรให้ความสะดวกต่อการเลือกปลูกพืชชนิดอื่น ชาวบ้านโคกจึงเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ เช่น การใช้เครื่องจักรกลการเกษตรประเภทเครื่องสูบน้ำ เครื่องฉีดพ่นยา ในการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจจากข้าวเป็นส่วนหนึ่ง ที่ต้องมีการหันหน้าตลอด เวลา การทำสวนผลไม้ พืชไร่ เป็นต้น

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากสาเหตุคือ มีการรับและใช้ เครื่องมือเครื่องจักรที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ ทางการเกษตรของชาวลาวครั้งบ้านโคก หลังปี 2500 เป็นต้นมา และมีอัตราการใช้ที่เพิ่มมากขึ้น นวัตกรรมดังกล่าวถูกใช้เป็นทุนเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพ ในการผลิตพืชเศรษฐกิจชนิดต่าง ๆ จะถูกปัจจัยการผลิตที่มีราคาสูงนี้กำหนดให้เลือกปลูกพืชที่มีราคา และ เป็นที่ต้องการของตลาด

สมมติฐานที่ 4 ตั้งไว้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ

การพิสูจน์สมมติฐาน การวิจัยพบว่า การพัฒนาประเทศของรัฐบาลในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นต้นมา คือปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของบ้านโคก จากการส่งเสริมและแนะนำพันธุ์พืชจากรัฐ เพื่อการเพิ่มผลผลิตและการค้า ดังเห็นได้จากการที่มีการเปลี่ยนแปลงพันธุ์พืชเศรษฐกิจของชาวบ้านเดิม คือพันธุ์ข้าวพื้นเมืองมาเป็นพันธุ์ข้าวสังเสริมหรือข้าวพันธุ์ กข. นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมพืชชนิดต่าง ๆ เพื่อให้เป็นพืชเศรษฐกิจการค้ากับบ้านโคก เช่น การส่งเสริมพันธุ์อ้อย การส่งเสริมพันธุ์ฝัก การส่งเสริมพันธุ์มะม่วง รวมถึงการส่งเสริมด้านการขาย การตลาด การกู้ยืมเพื่อการลงทุนทางการเกษตร มีการตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรขึ้นเพื่อเป็นแหล่งกู้ยืมเงินในระบบการพัฒนาการเกษตรตามนโยบายของแผนพัฒนาฯ การปฏิรูปที่ดิน การจัดรูปที่ดิน รวมทั้งการพัฒนาด้านการศึกษา มีผลให้ชาวบ้านโคกมีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้นและรับการพัฒนาจากภายนอกได้อย่างรวดเร็ว ล้วนมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้งสิ้น

ในช่วงการเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจนถึงปัจจุบัน นับได้ว่า เป็นช่วง

เวลาของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมรวมทั้งเศรษฐกิจการผลิตที่สำคัญ การดำเนินชีวิตของชาวบ้านโคกทั้งหมดเมื่อถูกปฏิวัติให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ โดยเฉพาะการสร้างถนนมาลัยแมน เข้ามาสู่อำเภออุทองและการที่บ้านท่าพระยาจักรขยายตัวขึ้นเป็นสุขาภิบาลอุทอง ตลาดการค้าของอุทองขยายตัวขึ้น การอพยพเข้ามาจากบุคคลภายนอกเพื่อมาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินมากขึ้น ชาวจีนที่เคยเพาะปลูกพืชผักอยู่ที่บริเวณริมคลองหนองตาสามเริ่มที่จะหันมาทำการค้าขายเป็นหลักแหล่งในตลาดแทนการเร่ขายหรือแลกเปลี่ยนอย่างในอดีต การที่ตลาดอุทองขยายตัวขึ้น จึงเกิดความต้องการการค้าประเภทข้าวและผักผลไม้มากขึ้น ชาวบ้านโคกเริ่มเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิตรวมทั้งผลิตสินค้าที่ตนเคยเป็นลูกค้าของชาวจีนมาก่อน นั่นคือการผลิตผักและการเลี้ยงหมู ชาวบ้านเริ่มรับรู้ข่าวสารบ้านเมืองมากกว่าเดิม แต่ในช่วงแรก ๆ นั้น ชาวบ้านโคกก็ยังคงมีลักษณะของชุมชนปิดอยู่ ดังเห็นได้จากการทำพิธีกรรมเลี้ยงผีเจ้านาย ที่ยังคงห้ามบุคคลภายนอกจากตลาดเข้ามาในหมู่บ้านในช่วงเวลาที่กำหนดไว้ การหักร้างถากพงและการเพิ่มผลผลิต จากเหตุผลสำคัญในการเพิ่มขึ้นของประชากรในฐานะแรงงานในอนาคต ชาวบ้านโคกเชื่อว่าถ้ามีลูกมาก ๆ แล้วจะสามารถใช้ในการช่วยงานเพิ่มผลผลิตเพื่อการขายได้ จึงจะเห็นว่า ผู้คนในรุ่นอายุ 35 - 50 ปีในปัจจุบันนี้จะมีจำนวนญาติพี่น้องร่วมบิดามารดาเฉลี่ย 5 - 6 คนเป็นอย่างน้อย

การเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของชุมชนลาวครั้ง บ้านโคกในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินี้ มีการเปลี่ยนจากการเพาะปลูกข้าวอย่างเดียว มาเป็นการลดพื้นที่เพาะปลูกข้าวลง เปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจมาเป็นพันธุ์ผักที่ชาวจีนเคยปลูกขาย พันธุ์ผักที่สำคัญก็คือ กระน้ำ กวางตุ้ง ผักบุ้ง ผักกาดขาว ผักกาดเขียวปลี ฯลฯ โดยพันธุ์ผักได้มาจากชาวจีนที่เคยปลูกอยู่ ปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจนี้คือ การพัฒนาประเทศโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ที่มุ่งเน้นให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการสร้างโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญคือถนนสายมาลัยแมน หลังจากการเกิดถนนผ่านบ้านท่าพระยาจักรที่เคยเป็นตลาดการค้าริมแม่น้ำขนาดเล็กลง จึงก่อให้เกิดการขยายตัวและการอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งของผู้คนมากขึ้น กลายเป็นเมืองอุทอง (สุขาภิบาลอุทอง) เมื่อจำนวนประชากรมากขึ้น ความต้องการสินค้าเพื่อการอุปโภค บริโภคเพิ่มมากขึ้น บ้านโคกที่มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพของถิ่นฐานใกล้เคียงกับชุมชนเมืองอุทองที่ขยายตัวขึ้น จึงต้องรับระบบการผลิตเพื่อการค้าในเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้ามา การเปลี่ยนแปลงจากการรับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเข้ามาในชุมชนนี้ ก็คือ ระบบการผลิตเพื่อการยังชีพได้กลายมาเป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้าอย่างชัดเจน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากสาเหตุคือ มีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของรัฐต่อชนบทมาโดยตลอด การเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของรัฐ เป็นการพัฒนาชนบท เพื่อให้ชุมชนเกษตรกรรมปลูกพืชที่เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ จึงมีการส่งเสริมพันธุ์พืชต่าง ๆ แก่ชุมชนในชนบท นอกจากนี้ การพัฒนาตามแผนพัฒนานั้นได้สร้างสาธารณูปโภคสู่ชุมชนในชนบท เช่นถนน และการเป็นเมืองของชุมชนหลาย ๆ แห่ง เกิดการขยายตัวและความต้องการสินค้าจากเมืองที่เพิ่มมากขึ้น

สมมติฐานที่ 5 ตั้งไว้ว่า การเป็นเมืองของชุมชนใกล้เคียงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ

การพิสูจน์สมมติฐาน จากผลการวิจัยพบว่า การขยายตัวของบ้านท่าพระยาจักร์ กลายมาเป็นตลาดการค้าอู่ทองเป็นปัจจัยประการหนึ่ง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของบ้านระดก ในช่วงแรก ๆ ของการขยายตัว บ้านท่าพระยาจักร์ก็เป็นเพียงชุมชนเท่ากับบ้านระดก แต่เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับคลองจรเข้สามพันที่เป็นเส้นทางเดินทางของชุมชนในบริเวณนั้น หลังจากปี 2500 เป็นต้นมามีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก ที่มีนโยบายในการสร้างสาธารณูปโภคอันเป็นโครงสร้างพื้นฐานของการพัฒนาที่สำคัญ จึงเกิดการตัดถนนสายมาลัยแมนผ่านเข้ามาสู่อำเภออู่ทองผ่านบ้านท่าพระยาจักร์โดยตรง สภาพพื้นที่ที่เป็นจุดกลางระหว่างชุมชนเดิมของบ้านท่าพระยาจักร์จึงเกิดการอพยพเข้ามาจากชาวจีนและผู้คนจากที่อื่น ๆ จึงเกิดการเพิ่มขึ้นของประชากร

การพัฒนาประเทศโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ที่มุ่งเน้นให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการสร้างโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญคือถนนสายมาลัยแมน หลังจากการเกิดถนนผ่านบ้านท่าพระยาจักร์ที่เคยเป็นตลาดการค้าริมน้ำขนาดเล็ก ก่อให้เกิดการขยายตัวและการอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งของผู้คนมากขึ้น กลายเป็นเมืองอู่ทอง(สุขาภิบาลอู่ทอง)เมื่อจำนวนประชากรมากขึ้น ความต้องการสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภคเพิ่มมากขึ้น บ้านระดกที่มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพของถิ่นฐานใกล้เคียงกับชุมชนเมืองอู่ทองที่ขยายตัวขึ้น จึงต้องรับระบบการผลิตเพื่อการค้าในเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้ามา การเปลี่ยนแปลงจากการรับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมเข้ามาในชุมชนนี้ ก็คือ ระบบการผลิตเพื่อการยังชีพได้กลายมาเป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้าอย่าง

ชัดเจน

การเติบโตขึ้นของตลาดอุทองนี้ คงจะอธิบายได้จากสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม เพราะถนนมาลัยแมนนั้นเป็นถนนที่ลากผ่านจังหวัดนครปฐมไปยังจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีอำเภออุทองเป็นจุดกึ่งกลางระหว่างจังหวัดทั้งสอง ตัวบ้านท่าพระยาจักรหรือสุขาภิบาลอุทองได้กลายเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างผู้คนในอำเภอเมือง อำเภอเสาวชัย อำเภอพนมทวน อำเภอสองพี่น้อง อำเภอบ้านไร่ ความได้เปรียบของอุทองนี้เอง ที่ทำให้เกิดการอพยพจากผู้คนต่างถิ่นเข้ามาสู่อุทองมากขึ้น นอกจากการเพิ่มขึ้นของประชากรแล้ว ความเจริญเทียบเท่าเมืองหลวงและเมืองใกล้เคียงคือนครปฐมได้แพร่กระจายเข้าสู่อุทองหลาย ๆ ด้าน หน่วยราชการต่าง ๆ ได้ขยายข่ายงานของตนเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น นอกเหนือจากที่ทำการอำเภอแล้ว ยังมีการประปาส่วนภูมิภาค การไฟฟ้า ปศุสัตว์อำเภอ สถานีอนามัยและสถานีผดุงครรภ์ สถานีตำรวจ พืชภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทอง สำนักงานการเกษตรและสหกรณ์ ทางด้านเอกชนก็เกิดร้านค้าขายสินค้าและบริการต่าง ๆ มากขึ้น ในเขตสุขาภิบาลอุทองเกิดโรงงานหลาย ๆ ประเภท เกิดโรงสีข้าวมากกว่า 10 แห่ง สถานีบริการน้ำมัน โรงงานไม้ โรงงานน้ำแข็ง ร้านค้าตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ รถจักรยานยนต์ ร้านขายยา ร้านค้าตัวแทนจำหน่ายเครื่องจักรการเกษตร ธนาคารและร้านขายของชำอีกจำนวนมาก

การเปลี่ยนแปลงของตลาดอุทองนี้ จากสภาพของที่ตั้งบ้านเรือนเองนั้น ก็เรียกได้ว่าอยู่ใกล้จนเดินเท้าไปตลาดอุทองได้เพียง 1 - 2 ชั่วโมงเท่านั้น สภาพการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในระบบเศรษฐกิจและอุดมการณ์การค้าแบบทุนนิยม ได้แพร่กระจายเข้าสู่ความรู้สึกของชาวบ้านเรือนอย่างเต็มตัว มีการเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกเพื่อการผลิต ผลผลิตที่สำคัญยังเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ปลูกที่ไร่ก็เป็นปลูกคอกปลูกหมักจากวัวควายที่ตนเลี้ยงไว้

การเพิ่มขึ้นของประชากรก็เป็นสาเหตุสำคัญ ที่ทำให้บ้านท่าพระยาจักรกลายเป็นเมืองขึ้น ความต้องการสินค้าการเกษตรเพื่อการอุปโภค บริโภคและเพื่อการค้าเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการที่รัฐและเอกชนได้พัฒนาสร้างและเพิ่มหน่วยงานหลาย ๆ หน่วยงาน เกิดร้านค้า ตลาด บริษัท ฯลฯ บ้านเรือนมากมาย เป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดกลายเป็นเมืองของชุมชนบ้านท่าพระยาจักรที่เป็นชุมชนใกล้เคียงของบ้านเรือนในอดีต

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากสาเหตุคือ การขยายตัวเป็นเมืองอุทองนั้น เกิดการเพิ่มขึ้นของประชากร การเติบโตของตลาดการค้า จึงเกิดความต้องการสินค้า เพื่อสนองตอบทั้งเพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการค้าขายในระบบเศรษฐกิจ

สมมติฐานที่ 6 ตั้งไว้ว่า การอุตสาหกรรมในบริเวณใกล้ เคียงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ

การพิสูจน์สมมติฐาน จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาไปสู่ความทันสมัยของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินั้น มีนโยบายและการปฏิบัติในการส่งเสริมอุตสาหกรรมในพื้นที่ชนบทมากขึ้น ในส่วนของท้องถิ่นบ้านโคก มีการสร้างและสนับสนุนโรงงานอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมขนาดย่อม บัจฉัยดังกล่าวได้ก่อผลกระทบในส่วนของความสัมพันธ์ทางการผลิต แรงงานด้านการเกษตรในชุมชนบ้านโคกน้อยลง เพราะถ่ายเทออกไปสู่ภาคอุตสาหกรรมทั้งภายนอกและในหมู่บ้าน ความสัมพันธ์ทางการผลิตเปลี่ยนแปลงไป มีการเพิ่มขึ้นของการใช้แรงงานจากเครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงานที่ขาดแคลนไปนี้จึงเกิดการเพิ่มขึ้นของทุน เป็นการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนต่างๆ ชาวบ้านมีการเลือกพันธุ์พืชเศรษฐกิจที่สามารถให้ผลผลิตและคืนทุนเร็วที่สุด การเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจจึงเกิดขึ้น เห็นได้จากการเปลี่ยนพืชตามความต้องการของตลาด และ เปลี่ยนตามราคาของพืชที่ดีที่สุดในรอบปีที่ผ่านมา เช่น การเปลี่ยนพันธุ์ฝัก การปลูกดอกกระเจี๊ยบ ดอกบานไม่รู้โรย ฯลฯ

นอกจากนี้การเป็นอุตสาหกรรมจากการส่งเสริมโดยภาครัฐได้ก่อให้เกิดความต้องการวัตถุดิบในการผลิตมากขึ้น การเกิดโรงงานน้ำตาลในเขตบ้านโคกก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บ้านโคกเปลี่ยนแปลงพืชในไร่ของตน มาเป็นการเพาะปลูกอ้อยเพื่อการส่งโรงงาน หรือการปลูกยาสูบเพื่อส่งโรงงานยาสูบ

หลังจากการเปิดใช้ระบบชลประทานในเขตพื้นที่อำเภออุทุมพรพิสัยและบ้านโคก ในช่วงเวลาหลังจากปี 2510 เป็นต้นมา รัฐบาลให้การสนับสนุนการผลิตน้ำตาลทรายเป็นอุตสาหกรรมเกษตรขนาดใหญ่ขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นายทุนในท้องถิ่นหลาย ๆ ราย ได้ให้ความสนใจในการลงทุนเพาะปลูกอ้อยเพื่อการส่งต่อสู่โรงงานน้ำตาลที่ตั้งขึ้นในเขตอุทุมพรพิสัย นายทุนเหล่านี้ได้หาเช่าและซื้อที่ดินในท้องที่อำเภออุทุมพรพิสัยอุตสาหกรรม พื้นที่ที่เคยเป็นที่เพาะปลูกพืชไร่เพื่อการยังชีพของชาวบ้านโคกทางทิศตะวันตกได้กลายมาเป็นไร่อ้อยภายในระยะเวลา 2 - 3 ปี การเกิดขึ้นของโรงงานน้ำตาลในเขตใกล้ เคียงหมู่บ้าน ได้ก่อให้เกิดการดึงแรงงานในภาคเกษตรจากชุมชนเข้าสู่โรงงานในรูปแบบของการจ้างงาน

ชาวบ้านโคกหลาย ๆ รายไม่ได้ผลิตฝัก อันอาจจะมีปัญหาในเรื่องของพื้นที่และทุนเป็นสำคัญ หลาย ๆ รายออกไปหาพื้นที่เพาะปลูกนอกหมู่บ้านออกไปด้วยการซื้อที่ดินตามเชิงเขาที่ยังเป็นป่า

ในเขตอำเภอเสาวชัย เพื่อใช้เป็นที่ทำไร่ทำการผลิตพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ ตามความต้องการของตลาดในแต่ละฤดูกาล คือ การเพาะปลูกไร่อ้อย ตามการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในท้องถิ่น การปลูกใบยาสูบเพื่อส่งโรงงานอุตสาหกรรมทาบหรี่ ในบางปีมีการปลูกมันสำปะหลังเพื่อส่งโรงงานอุตสาหกรรมทาบแป้งมัน ในปีถัดมาเมื่อเกิดโรงงานอุตสาหกรรมน้ำตาล ความต้องการผลไม้มันเป็นวัตถุดิบในการผลิต ทำให้ชาวบ้านโคกเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ เช่น กระจับปี่หรือผลไม้อื่น ๆ มีมากขึ้น ชาวบ้านก็จะแบ่งพื้นที่ไร่ของตนปลูกกระจับปี่บนผลแห้งมาส่งโรงงาน หลายรายปลูกผักบุงในพื้นที่ไร่ เพื่อเก็บเมล็ดขายเป็นพันธุ์สำหรับพ่อค้าในตลาดจะนำไปขายต่อให้กับชาววนาชาวไร่อีกที่หนึ่ง ในช่วงปี 2530 มีการว่าจ้างจากบริษัทรับซื้อดอกไม้แห้งส่งออกในประเทศญี่ปุ่น ได้สั่งซื้อดอกบานไม่รู้รุ่ยแห้งจากชาวบ้าน จึงทำให้พื้นที่ที่เคยเป็นทุ่งหญ้าและพืชไร่กลายเป็นทุ่งดอกบานไม่รู้รุ่ยหลากสีภายในเวลาเพียงไม่นานนัก

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากสาเหตุคือ มีการส่งเสริมจากภาครัฐและ เอกชนให้มีการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ เพื่อเป็นวัตถุดิบส่งโรงงานอุตสาหกรรม และการถ่ายเทแรงงานจากภาคเกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรม ทำให้มีการเพิ่มทุนในปัจจัยการผลิตประเภทเครื่องจักรที่มีราคาสูง มีการเลือกปลูกพืชเศรษฐกิจที่จะให้ราคาและเป็นที่ต้องการของโรงงานอุตสาหกรรม

สมมติฐานที่ 7 ตั้งไว้ว่า การพัฒนาโดยหน่วยงานรัฐและ เอกชนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ

การพิสูจน์สมมติฐาน จากการวิจัยพบว่า บ้านโคกเริ่มได้รับการพัฒนามาจากเอกชนก่อน คือ มีการแนะนำการเปลี่ยนพันธุ์ข้าวพื้นเมือง มาเป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่เป็นที่ต้องการของตลาด ส่วนการพัฒนาจากรัฐนั้น ในช่วงแรก ๆ ส่วนมากจะเป็นการพัฒนาทางด้านการปกครองเสียมากกว่าทางด้านเศรษฐกิจ

การตั้งถิ่นฐานครัวเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จะพบว่า หลาย ๆ กลุ่มได้ตั้งถิ่นฐานอยู่เพียงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ส่วนมากแล้วต่างก็จะย้ายถิ่นที่อยู่ไปในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่า และเป็นทำเลที่มีความคล้ายคลึงกับครั้นที่อาศัยในเขตบ้านเกิดเมืองนอน เช่น ชาวมอญและชาวลาวพวนชอบตั้งถิ่นฐานอยู่ตามริมฝั่งน้ำ เพื่อประโยชน์ในการทำเกษตรกรรมและการค้าขาย ลาวครั้ง

ลาวเวียง และลาววัง มีความถนัดในการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่สูงและหาอาหารจากป่า จึงสามารถพบกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งได้ตามเขตป่าในจังหวัดสุพรรณบุรี ราชบุรีและเพชรบุรี การที่ชาวลาวครั้งและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ได้ตั้งบ้านเรือนห่างไกลออกไปจากส่วนกลางและมีภูมิประเทศเป็นเสมือนแนวเกราะกั้นนี้ นับเป็นส่วนที่ช่วยชลอการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ซึ่งในช่วงเริ่มต้นของการตั้งถิ่นฐานนั้นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมยังคงปรากฏอย่างเด่นชัด อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดการจัดระเบียบการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยขึ้น ชุมชนเขลยศึกหลาย ๆ แห่งต่างก็เริ่มหมดอิสระในการปกครองตนเองมากขึ้น และได้ถูกผนวกรวมเข้ากับตำบล อำเภอ และจังหวัด ซึ่งเท่ากับว่า แบบแผนชีวิตและวัฒนธรรมชาวลาวครั้งและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่มีประสบการณ์ในภูมิภาคหลังทางประวัติศาสตร์ร่วมกันมา เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก

ในปี 2448 มีการเรียกเกณฑ์ทหารจากชายฉกรรจ์เป็นเวลา 2 ปี และปลดประจำการเป็นทหารกองหนุนใน 15 ปี แสดงให้เห็นการพัฒนาจากรัฐที่มุ่งเน้นด้านการปกครองมากกว่าการพัฒนาเศรษฐกิจ

จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศหลังปี 2500 เป็นต้นมา หน่วยงานหลาย ๆ หน่วยงานของภาครัฐบาล ได้พยายามส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจเดิมของบ้านโคก โดยมีการนำพืชชนิดต่าง ๆ จากภายนอกเข้ามาส่งเสริมแทน เพื่อการเพิ่มผลผลิตเพื่อการค้าเป็นสำคัญ การส่งเสริมพันธุ์ข้าวชนิดใหม่ที่ให้ผลผลิตมากกว่าเดิม การส่งเสริมพืชสวน การส่งเสริมด้านปัจจัยการผลิต และการส่งเสริมด้านการตลาด นอกจากนี้ ในปัจจุบัน การพัฒนาโดยหน่วยงานรัฐ เริ่มมีการส่งเสริมการทำไร่นาสวนผสม การเพาะปลูกพืชทนแล้งชนิดต่าง ๆ เพื่อรับมือกับความแห้งแล้งและการขาดแคลนน้ำจากระบบชลประทาน

ในส่วนของเอกชนนั้น การพัฒนาจากเอกชนถึงไม่ได้แสดงออกมาชัดเจนอย่างหน่วยงานรัฐก็ตาม แต่การพัฒนาจากเอกชนก็มีส่วนสำคัญอย่างมาก โดยเห็นจากการเข้ามาเปลี่ยนแปลงพันธุ์ข้าวพื้นเมืองเดิมของลาวครั้งมาเป็นพันธุ์ที่เป็นที่ต้องการของตลาด หลังจากเมืองอุทองได้ขยายตัวขึ้นในเวลาต่อมา ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและพ่อค้ายังคงเป็นการแนะนำทางด้านเทคนิคการเพาะปลูก พันธุ์พืช ตลาด ปัจจัยการผลิต ของเอกชนแก่ชาวบ้าน เพื่อจะให้เกิดการผลิตสินค้าที่เป็นที่ต้องการของตลาดการค้าที่टनाเนินการอยู่

นอกจากนี้ เอกชนในรูปของนักพัฒนาอิสระก็มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของบ้านโคก เช่นการเข้ามาอยู่อาศัยและแนะนำการเกษตรของนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยศิลปากร

ก็ทำให้ชาวบ้านหลาย ๆ คนเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของตน แต่ก็จำกัดอยู่ในกลุ่มที่มีฐานะเท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจที่มาจากปัจจัยของหน่วยงานรัฐ คือ รัฐได้ส่งเสริมพันธุ์ข้าวชนิดใหม่ ที่เรียกว่าพันธุ์ กข. การเปลี่ยนแปลงพันธุ์ข้าวก็เพื่อให้เหมาะสมกับการเกษตรกรรมแผนใหม่ ที่สอดคล้องกับระบบชลประทานตามนโยบายการพัฒนาการเกษตรในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สอง เพื่อการเพิ่มผลผลิตข้าวในตลาดการค้าระหว่างประเทศ ข้าวพันธุ์ส่งเสริมจากหน่วยงานการเกษตรของรัฐ กลายเป็นข้าวที่ได้รับความนิยมอย่างมากจากชาวบ้านโคก เมื่อน้ำในระบบคลองชลประทานเข้ามาหล่อเลี้ยงพื้นที่รอบ ๆ หมู่บ้าน ชาวบ้านจึงลดการเพาะปลูกพืชไร่เพื่อการยังชีพลง และได้จัดตัดแปลงพื้นที่ดินรอบ ๆ หมู่บ้านเป็นร่องสวนสำหรับปลูกผัก ควบคู่ไปกับการทำนาที่เปลี่ยนจากการทำนาหว่านสารวย (นาพางลอย) มาเป็นเป็นลักษณะของการทำนาดำ เทคนิคและวิธีการตลอดจนพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ ๆ ที่ใช้นี้ ให้ผลผลิตที่สูงกว่าวิธีการผลิตอย่างเดิมใน ความหมายของระบบการผลิตเพื่อการค้า

นอกจากนี้ การพัฒนาจากเอกชนและรัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านโคกเปลี่ยนมาทำการผลิตพืชผัก และกลายเป็นรูปแบบการเพาะปลูกที่เป็นที่นิยมมากขึ้น เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ เพราะสามารถใช้ระยะเวลาการเพาะปลูกเพียง 2 - 3 เดือนต่อผักรุ่นหนึ่งเท่านั้น ดีกว่าและให้ผลผลิตที่สม่ำเสมอว่าการเพาะปลูกข้าวเป็นอย่างมาก ชาวบ้านที่ไม่มีที่เพาะปลูกใกล้เคียงในหมู่บ้าน ก็จะไปปลูกพืชผักในพื้นที่ที่เคยเป็นที่เพาะปลูกพืชไร่ของตนมาก่อน และทำการขุดบ่อน้ำผิวดินในพื้นที่สวน เพื่อการกักเก็บน้ำฝนไว้ใช้เพาะปลูกในช่วงฤดูแล้ง

การพัฒนาของรัฐต่อบ้านโคกในด้านอื่น ๆ คือ เริ่มมีการให้การศึกษาและการสาธารณสุข ชาวบ้านโคกหลาย ๆ ราย นิยมให้ลูกหลานของตนได้เข้าเรียนในโรงเรียนมากขึ้น การเรียนการสอนของโรงเรียนนั้น ก็มีผลสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในบ้านโคกเป็นอย่างมาก เพราะในการเรียนการสอนนั้น จะต้องใช้ภาษาพูดและเขียนเป็นภาษาไทยกรุงเทพฯ ทั้งสิ้น รวมทั้งเรื่องราวที่อยู่ในแบบการเรียนการสอนก็เป็นแบบเรียนที่นำเสนอกันในทุกสังคม ทุกชุมชนในประเทศไทย การไปเรียนหนังสือของเด็ก นำมาซึ่งความรู้และการเปิดโลกของสังคมอื่น ๆ ในหมู่บ้าน โดยมีเด็ก ๆ เป็นผู้ถ่ายทอดกลับมาสู่หมู่บ้าน ยิ่งในแบบการเรียนการสอนกำหนดทิศทางไปเพื่อการพัฒนาประเทศและการค้าแบบทุนนิยมแล้ว ความรู้สึกที่ถูกปลูกฝังในอุดมการณ์ใหม่ ๆ ย่อมแพร่กระจายเข้าสู่นักเรียนและเข้าสู่หมู่บ้านในระยะเวลายาวนาน ถึงแม้ว่าการศึกษาจะเป็นเพียงการถ่ายทอดในระดับหนึ่งที่ไม่ส่งผลโดยตรงกับชาวบ้านโคกส่วนใหญ่ก็ตาม ความเจริญของสื่อสาร

มวลชนนานาชาติทั้งของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐและเอกชน ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แพร่หลายเข้าสู่ชุมชนมากขึ้น

ความสำเร็จจากสื่อสารมวลชนตลอดจนการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ การคมนาคมและการศึกษาในช่วงเวลานี้ ส่วนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยเปิดโลกทัศน์ จิตสำนึก อุทิศ การณ์ ทัศนคติ ของลาวครั้งบ้านโคกให้กว้างไกลจากเดิมที่ติดต่อกับพื้นที่กันในระดับท้องถิ่นไปสู่ ความสัมพันธ์ในระดับประเทศ ความสามารถในการติดต่อโลกภายนอกที่มีมากขึ้นเอื้ออำนวยต่อการ รับของใหม่ซึ่งยังผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของลาวครั้งบ้านโคกเป็นอย่างมาก

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากสาเหตุคือ มีการพัฒนาจาก เอกชนเพื่อจุดมุ่งหมายทางการค้าและสนองความต้องการวัตถุดิบเพื่อไปใช้ในการผลิต ส่วนการพัฒนา ของหน่วยงานรัฐในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการเกษตรนั้น มีการส่งเสริมและแนะนำให้เปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ เพื่อการเพิ่มผลผลิตและการค้าทั้งในและนอกประเทศ

สมมติฐานที่ 8 ตั้งไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมด้วยระบบชลประทานก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ

การพิสูจน์สมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า การชลประทานเป็นปัจจัยสำคัญ ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของบ้านโคกเป็นอย่างมาก เพราะเป็นระบบที่เกิดขึ้นเพื่อการพัฒนาการ เกษตรเพื่อการค้า ที่ต้องมีการจัดการน้ำที่สัมพันธ์กับการเจริญเติบโตของพืชชนิดต่าง ๆ

การเข้ามาของระบบชลประทานคอนเจคีย์ (เจ้าพระยาตะวันตก) ในราวปี 2507- 2510 นี้ได้ทำให้ระบบเศรษฐกิจการผลิตเพื่อการยังชีพของชุมชนลาวครั้ง บ้านโคก ลดลง พื้นที่ดินของบ้าน โคกถูกใช้สำหรับการผลิตจนหมดสิ้น ชาวบ้านโคกเริ่มที่จะทำนาได้ 2 ครั้งต่อปี แทนการเพาะปลูกได้ เพียงหนเดียวเพราะต้องรอให้น้ำฝนเช่นแต่ก่อน มีการปรับปรุงพื้นที่ดินเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ใน การเกษตรโดยไม่ปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า หรือปล่อยให้ป็นร่องหนองคลองบึงอีกต่อไป

การคมนาคมที่มีความสะดวกสบายมากขึ้น ความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ จากในเมือง ตลอดจนโอกาสที่จะได้ติดต่อกับพื้นที่กับสังคมภายนอกทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยผ่านสื่อสารมวลชน ชนิดต่าง ๆ ทั้งวิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียงของสถานีวิทยุแห่งชาติหรือหัวเมืองที่มีความ ความสำเร็จ ฯลฯ ก็ล้วนทำให้ลักษณะทางเศรษฐกิจการผลิตของชาวบ้านโคกเปลี่ยนไป โดยเกิด

การรับระบบการค้าแบบทุนนิยมอย่างชัดเจนมากขึ้น

ในช่วงตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยระบบชลประทานของมนุษย์ เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของบ้านโคก พันธุ์ข้าวที่ใช้ ในช่วงแรก ๆ ของการเปิดใช้ระบบชลประทาน ยังคงเป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่เคยปลูกอยู่เดิม มีการนำพันธุ์ข้าวที่สามารถเก็บผลได้ในระยะสั้นจากพื้นที่เพาะปลูกอื่น ๆ มาทดลองปลูก เพราะบ้านโคกสามารถเพาะปลูกข้าวได้ 2 ครั้ง เทคนิคการทำนากลายเป็นการทำนาดำ มีการจัดรูปแบบที่ดิน และการควบคุมระดับน้ำ การทำระบบชลประทานสามารถให้น้ำได้โดยตลอดปีนี้ ชาวบ้านโคกจึงนิยมที่จะปลูกผักบนที่ดอนในช่วงนาปี และปลูกผักในพื้นที่นาในช่วงนาปรังเพิ่มขึ้น

การเข้ามาของระบบชลประทาน เป็นการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาตาม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อการจัดการน้ำให้สามารถใช้อุปโภคบริโภคได้ตลอดปี รวมทั้งเพื่อการเพิ่มผลผลิตข้าวเป็นสินค้าออกที่สำคัญ การส่งเสริมการเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ของระบบชลประทาน สามารถเพาะปลูกข้าวได้ทุกปีละ 2 ครั้ง เรียกว่า นาปีและนาปรัง

ระบบชลประทานคอนเจคีย์เป็นระบบในโครงการเจ้าพระยาตะวันตก ที่เริ่มก่อสร้างและดำเนินการหลังปี 2500 เป็นต้นมา ตัดผ่านพื้นที่ทางเหนือของจังหวัดสุพรรณบุรีปลายคลองอยู่ที่บ้านเขาพระ ใกล้เคียงกับบ้านโคก

จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การเข้ามาของระบบชลประทานนั้น มีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่ การพัฒนาการเกษตรโดยภาครัฐ เพื่อการเพิ่มผลผลิตข้าว ในบ้านโคก หลังจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยระบบชลประทานแล้ว ชาวบ้านโคกเริ่มการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจกันหลาย ๆ อย่าง ดังเช่นการเปลี่ยนจากการเพาะปลูกข้าวมาเป็นผัก สวมมะพร้าว ส่วนที่ยังเพาะปลูกข้าวอยู่ มีการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจจากพันธุ์ข้าวพื้นเมืองมาเป็นพันธุ์ข้าวส่งเสริมจากหน่วยงานการเกษตรของรัฐ การใช้น้ำในการเกษตรกรรมของชาวบ้านประสบผลดีเป็นอย่างมาก เนื่องจากบ้านโคกตั้งกับคลองชลประทานและมีพื้นที่สามารถรับน้ำได้ทั้งหมด แต่หลังจากเกิดการขาดแคลนน้ำในระบบชลประทาน ในช่วงปี 2535 เป็นต้นมา จึงเริ่มมีการปลูกพืชชนิดอื่น ๆ ที่ใช้น้ำในการเพาะปลูกน้อยกว่าการทำนาปรัง เช่นการทำเห็ดโรง การเพาะปลูกผัก และอาชีพนอก การเกษตรกรรม นโยบายของรัฐในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในระบบชลประทานก็คือ การให้ชาวนาเลิกการทำนาปรัง และเลือกการส่งเสริมตามแผนพัฒนาการเกษตรในอนาคต แผนการส่งเสริมที่มีต่อบ้านโคกนั้น ทางหน่วยงานภาครัฐบาลมีนโยบายให้บ้านโคกเป็นพื้นที่เพาะปลูกผักทั้งหมด

เพื่อสนองตอบต่อนโยบายการขยายเมืองอุทอง เป็นตลาดการค้าผักในภาคตะวันตก

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากสาเหตุคือ ระบบชลประทาน เป็นระบบที่เริ่มพัฒนาเข้ามาสู่พื้นที่อุทองในช่วงหลังปี 2510 เป็นระบบการเกษตรกรรมแผนใหม่ ที่มีการกำหนดรูปแบบและกระบวนการผลิต จากวัตถุประสงค์เพื่อการเพิ่มผลผลิต มีการส่งเสริม พันธุ์ข้าวใหม่ ทดแทนพันธุ์ข้าวพื้นเมืองเดิม จากรัฐ และมีการปลูกผัก ทำสวนไม้ผลจากคำแนะนำ ของเอกชนในตลาด

สมมติฐานที่ 9 ตั้งไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ประเภทดิน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ

การพิสูจน์สมมติฐาน จากการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมประเภทดินเป็นปัจจัยหนึ่ง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจในบ้านโคก สภาพแวดล้อมทางกายภาพประเภทดินของบ้านโคกนั้น อาจจะนับได้ 2 ประการในความหมายของสภาพแวดล้อมทางกายภาพคือ 1)สภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งของชุมชน 2)สภาพความสมบูรณ์ของดินในพื้นที่เพาะปลูกของบ้านโคก

สภาพภูมิศาสตร์ของที่ตั้งชุมชนของบ้านโคกนั้น เป็นจุดที่ตั้งที่เดิมเป็นที่โคกเนินทางทิศตะวันตกของบ้านใหญ่หรือบ้านหนองตาสาม เมื่อมีการบุกเบิกพื้นที่ทำมาหากิน การปรับตัวของชาวลาวครั้งที่เคยทำการเพาะปลูกแบบไร่เลื่อนลอย ลำสัตว์ หางของป่า ต้องมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดิน มีสภาวะน้ำหลากและน้ำขังเป็นเวลานาน ชาวลาวครั้งต้องเปลี่ยนแปลงพันธุ์ข้าวที่เป็นข้าวไร่มาเป็นข้าวนาลุ่ม สภาพแวดล้อมทางกายภาพนี้เองที่เป็นปัจจัยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจครั้งแรก นอกจากนี้ หลังจากที่บ้านโคกมีการตั้งถิ่นฐานโดยสมบูรณ์แล้ว ที่ตั้งของบ้านโคกมีอาณาเขตติดกับบ้านท่าพระยาจักร เมื่อมีการขยายตัวของตลาดการค้าอุทองขึ้น บ้านโคกที่ตั้งใกล้เคียงกันกับตลาดการค้าที่ขยายตัวขึ้นนี้ ก็ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นกับความเจริญที่หลั่งไหลเข้ามาอย่างรวดเร็ว

สภาพดินของบ้านโคกนั้น เป็นสภาพดินตะกอนภูเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์ การเลือกตั้งถิ่นฐานครั้งแรก ๆ ของลาวครั้ง มีสาเหตุสำคัญคือ การเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายพื้นที่ทำกิน แต่หลังจากการขยายตัวของชุมชนและพื้นที่การเพาะปลูก สภาพของดินถูกใช้เป็นปัจจัยการผลิตในระบบการผลิตเพื่อการค้า หลังจากการเข้ามาของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การใช้พื้นที่

ดินเป็นการใช้เพื่อการผลิต มีการใช้สารเคมีบำรุงดินประเภทต่าง ๆ มากขึ้น สภาพของดินเสื่อมโทรมขาดความอุดมสมบูรณ์ลงจากเดิมโดยเห็นได้จากการขาวซีดของดินและไม่อุ้มน้ำในช่วงฤดูแล้ง ชาวบ้านโรคมีการใช้สารเคมีในการบำรุงดินมากกว่าเดิมขึ้นอีก การเพาะปลูกพืชพันธุ์ต่าง ๆ จึงมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ได้ผลผลิตและราคาสูงสุด คู่มาต่อการลงทุนในกสนผลิตในแต่ละครั้งที่สูญเสียไปกับการลงทุนในเทคโนโลยีการเกษตร การที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์และต้องมีการเพิ่มสารเคมีบำรุงดินมากขึ้นนี้ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการตัดสินใจเลือกเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจตามความต้องการของตลาดเพื่อให้พืชที่ผลิตนั้นมีการตอบแทนคุ้มกับทุนที่ลงไป

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้จากสาเหตุคือสภาพความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่บ้านโรค สภาพที่ตั้งของบ้านโรคอยู่ในเขตใกล้เมืองอุททอง และสภาพดินเสื่อมที่มีการเพิ่มทุนในส่วนของบริษัทการผลิต มีการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจที่ได้ราคาและเป็นที่ต้องการของตลาด

สมมติฐานที่ 10 ตั้งไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพประเภท น้ำ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ

การพิสูจน์สมมติฐาน จากผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพประเภทน้ำ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของบ้านโรค สมมติฐานในข้อนี้ ได้ให้ความหมายของปัจจัยทางด้านน้ำในลักษณะของความแห้งแล้ง และการขาดแคลนน้ำตามธรรมชาติ ไม่เช่นนั้นระบบชลประทานที่เป็นการกระทำของมนุษย์

หลังจากปี 2531 เป็นต้นมา ปัญหาของการขาดแคลนน้ำในระบบชลประทานเพิ่มมากขึ้น ระยะเวลาการทานาปีเริ่มร่นเวลาการเพาะปลูก จากที่เคยเริ่มต้นเพาะปลูกในเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน มาเป็นการเริ่มต้นเพาะปลูกข้าวนาปีในเดือนสิงหาคม หรือกรกฎาคมเป็นอย่างเร็ว การควบคุมระดับน้ำที่ไม่สามารถกำหนดเวลาได้แน่นอนรวมทั้งการขาดแคลนแรงงานในชุมชนในด้านเกษตรกรรมมากขึ้น ชาวบ้านโรคจึงเปลี่ยนแปลงวิธีการและเทคนิคการเพาะปลูกข้าวจากการทานาคมาเป็นทานาน้ำตม มีการปรับเปลี่ยนพันธุ์ข้าวที่ต้องเป็นพันธุ์ที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในการทานาน้ำในช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากนี้จากเพาะปลูกในบ้านโรคยังประสบปัญหาของศัตรูพืชระบาด ทั้งในการเพาะปลูกข้าวและการทำสวนผัก ที่เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของบ้านโรค มีการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากตลาดภายนอก เห็นจากการที่ชาวบ้านจะใช้สารเคมีทั้งที่เป็นปุ๋ย สาร

เร่งบำรุงและสารเคมีเพื่อการกำจัดศัตรูพืช ที่หาซื้อมาจากตลาด มีไม่กี่ครัวเรือนยังคงใช้ปุ๋ยคอก และปุ๋ยหมักในการบำรุงดินก่อนการเพาะปลูกอยู่

การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สำคัญในช่วงเวลานี้ก็คือ ทรัพยากรดิน และทรัพยากรน้ำ ชาวบ้านเล่าว่าในการทำนาในปัจจุบันนี้ ต่างจากการทำนาในสมัยก่อน การเตรียมดินในปัจจุบันต้องอาศัยสารเคมีและปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เพื่อการบำรุงดิน ให้มีความพร้อมในการเพาะปลูก การเพาะปลูกในช่วงต้น ๆ จะต้องลงทุนในการใส่ปุ๋ยสูตรต่าง ๆ ที่ได้รับคำแนะนำมาจากพ่อค้าในตลาด เมื่อข้าวเริ่มตั้งท้องก็จะต้องใส่ปุ๋ยบำรุงอีกครั้งหนึ่ง รวมทั้งการป้องกันศัตรูพืชนานาชนิด ที่นับวันจะดื้อยามากขึ้น โรคข้าวมีเพิ่มขึ้น ผลผลิตเริ่มลดลงจากสมัยแรก ๆ ที่เปิดใช้ระบบชลประทาน ในการเพาะปลูกผักก็เช่นกัน พืชเศรษฐกิจดังกล่าวเป็นพืชที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในช่วงของการลอกเลียนแบบเพื่อการค้าหลังจากการเจริญเติบโตของตลาดคูทอง ชาวบ้านโรคเลียนแบบการเพาะปลูกผักมาจากคนจีนที่เคยเพาะปลูกอยู่แล้ว เมื่อชาวบ้านเริ่มเพาะปลูกนั้น ความต้องการในสินค้าที่มีมากขึ้นของตลาดคูทองเพราะชาวจีนที่เคยเพาะปลูกเหล่านั้นย้ายไปประกอบการค้าในตลาดแทน ชาวบ้านต้องเพาะปลูกผักในพื้นที่ดินจำกัด ตลอดจนคำแนะนำจากเอกชนในตลาด การเริ่มใช้สารเคมีในการบำรุง เร่งผลและกำจัดศัตรูพืช จึงเกิดขึ้นในบ้านโรค และได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นหรือเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญนอกเหนือจากการใช้เทคโนโลยีเครื่องจักรกลการเกษตรดังที่กล่าวมาแล้ว

ความพยายามในการบำรุงดินเพื่อการเพิ่มผลผลิตในช่วงเวลาที่ผ่านมามีผลทำให้สภาพของดินเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ลง ดินเปลี่ยนสีจากสีดำเข้ามาเป็นสีเทาซีด สารอาหารรวมทั้งอินทรีย์วัตถุหายไปจากดิน ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าว เท่ากับเป็นการเพิ่มการใช้สารเคมีที่มากขึ้น ไม่มีการรักษาและพยาบาลดินให้ดีตามธรรมชาติเหมือนเดิม ในช่วงเวลานี้ มีนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยศิลปากรเข้ามาซื้อที่ดินเพื่อทำการเพาะปลูกในแบบเกษตรผสมผสาน โดยจุดประสงค์เพื่อจัดทำเป็นศูนย์การศึกษาการเพาะปลูกไม้ยืนต้นเพื่อความยั่งยืน การแสดงและแนะนำวิธีการเพาะปลูกพืชนานาชนิดของนักวิจัยดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านหลาย ๆ ราย ลองมาทำสวนผลไม้ประเภทมะม่วงและการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ผสมผสานลงไปในพื้นที่ดินเดียวกัน แต่ก็จำกัดอยู่ในหมู่บ้านที่มีฐานะเท่านั้น

ปัญหาที่สำคัญที่สุดของการเพาะปลูกในปัจจุบัน คือการที่ระบบชลประทานดอนเจดีย์ไม่สามารถจ่ายน้ำได้เช่นเดิม การร่นลงของระยะเวลาการจ่ายน้ำ ยังผลให้ชาวบ้านต้องปลูกข้าวล่า

เข้าไปกว่าเดิม การทำนาปีที่มาทับช่วงเวลาการทำนาปรัง การส่งน้ำในระยะสั้น ๆ เฉพาะในช่วงฤดูน้ำหลาก มีการยกเลิกการส่งน้ำเพื่อการทำนาปรังในบ้านโคกและชุมชนใกล้เคียง ชาวบ้านโคกหลาย ๆ รายเริ่มหันมาลงทุนในการขุดจกบ่อเพื่อการกักเก็บน้ำ โดยเพิ่มความลึกและขนาดพื้นที่บ่อมากขึ้นเพื่อสามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้เพาะปลูกในช่วงฤดูแล้ง สำหรับการแก้ปัญหาของทางภาครัฐบาลก็คือ การส่งเสริมการทำไร่นาสวนผสม การปรับเปลี่ยนพันธุ์ข้าวชนิดใหม่ การใช้แผนปรับโครงสร้างระบบการผลิตการเกษตรใหม่โดยลดการผลิตพื้นที่การเพาะปลูกข้าวนาปรังและนาไม่เหมาะสมกับพื้นที่ลง และเลือกโครงการใดโครงการหนึ่งของรัฐในการสร้างกิจกรรมทางการเกษตรทดแทน ได้แก่ การทำไร่นาสวนผสม ไม้ผล ไม้ดอง พืชไร่ พืชผัก และไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อลดปัญหาในด้านการตลาด ราคาผลผลิตตกต่ำ รวมทั้งปัญหาทรัพยากรน้ำ การแก้ไขปัญหารัฐในส่วนการเกษตรกรรมนี้ ในส่วนของชาวบ้านโคกนั้นยังไม่ได้รับการส่งเสริมเป็นรูปธรรมนัก นอกจากการส่งเสริมการปลูกผักในช่วงเวลาต่าง ๆ การจัดหาแหล่งน้ำผิวดินและการแนะนำด้านการตลาด การลดพื้นที่ทำการเกษตรและจัดหากิจกรรมอื่นทดแทนนี้จัดได้ว่าเป็นความพยายามของรัฐในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำของเกษตรกรในอนาคต

ในช่วงระยะเวลาที่เกิดสภาวะแห้งแล้งและการขาดแคลนน้ำในระบบชลประทานนี้เป็นช่วงระยะเวลาปัจจุบัน มีช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมา การเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของชาวบ้านโคกจึงยังไม่ได้เห็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของบ้านโคกชัดเจนนัก นอกเหนือจากการที่ทรัพยากรดิน ระบบชลประทาน และน้ำ(ความแห้งแล้ง)เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านโคกเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจและปัจจัยจากนโยบายของรัฐในการทำงานของหน่วยงานด้านการเกษตรที่เริ่มให้ชาวบ้านโคกลดพื้นที่นาปรังลง โดยส่งเสริมพืชชนิดใหม่ ๆ เข้าไปแทน โดยมีแนวทางการเลือกให้กับชาวบ้านโคกคือ 1) ไร่นาสวนผสม 2) ไม้ผล 3) ไม้ดอง 4) ปาล์มน้ำมัน 5) พืชผัก 6) ไม้ดอกไม้ประดับ

สภาพแวดล้อมในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศต่างประสบปัญหาที่สำคัญร่วมกันคือ การขาดแคลนน้ำในระบบการเกษตรเพราะน้ำได้ถูกจัดสรรไปสู่ภาคเมือง บ้านโคกตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่ม รับน้ำจากภูเขาทางทิศตะวันตกโดยรวม หลังจากการเปิดใช้ระบบชลประทาน ชาวบ้านสามารถใช้น้ำในการเพาะปลูกข้าวได้ 2 ครั้ง เมื่อเกิดสภาวะความแห้งแล้งขึ้นในเขตอุทก ปริมาณน้ำฝนลดลงและมาน้อยกว่าเดิม ชาวบ้านเริ่มที่จะประสบปัญหาการเพาะปลูกพืชนอกช่วงฤดูฝน มีการลงทุนเพื่อการขุดบ่อกักเก็บน้ำขนาดใหญ่เพื่อการเพาะปลูกผักมากขึ้น มีการส่งเสริมจากหน่วย

งานรัฐให้ชาวบ้านเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจเดิมของตนจากการทำนาปรังมาเป็นการผลิตแบบอื่น ที่ใช้น้ำน้อยกว่าเดิม เช่นการทำไร่นาสวนผสม สวนไม้ผล ไม้ดอกไม้ประดับ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากสาเหตุคือ ความแห้งแล้งและการขาดแคลนน้ำในระบบชลประทาน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ ที่ต้องการน้ำน้อย และเป็นที่ต้องการของตลาด รวมทั้งมีแนวทางการพัฒนาจากภาครัฐในการแก้ไขปัญหาความแห้งแล้ง ด้วยการส่งเสริมระบบการผลิตและพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ เข้ามา

สรุปผลการวิจัยการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจ

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากระบบการยังชีพมาเป็นระบบการค้านั้น พืชเศรษฐกิจในฐานะที่มีบทบาทในส่วนของปัจจัยการผลิตอย่างหนึ่งจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วยในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ

จากการวิจัยพบว่า หลังจากการเริ่มติดต่อในเชิงการค้าของชาวบ้านแรกกับชาวบ้านในชุมชนใกล้เคียงนั้น ชาวบ้านแรกมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่ชาวพันธุ์พื้นเมืองที่เป็นพันธุ์ที่เคยเพาะปลูกกันมาตั้งแต่ครั้งก่อนอพยพมาจากประเทศลาว หลังจากการติดต่อกับพ่อค้าชาวจีนในการแลกเปลี่ยนสินค้าในช่วงแรก ๆ นั้น ชาวบ้านแรกเริ่มมีการเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกเพื่อการเพิ่มส่วนเกินของผลผลิต เพื่อการเพิ่มส่วนการแลกเปลี่ยนในสินค้าที่เริ่มมีความหลากหลายมากขึ้น การติดต่อกับการค้าในระยะเวลายาวนานได้พัฒนาความรู้สึก จิตสำนึกทุนนิยมมากขึ้น การแลกเปลี่ยนในช่วงเวลาต่อมานั้น ความต้องการข้าวจากพ่อค้าเริ่มมากขึ้น การแลกเปลี่ยนสินค้าจึงกลายมาเป็นการแลกเปลี่ยนข้าวกับสินค้าอื่น ๆ จากภายนอก ในช่วงนี้เริ่มมีการรับพันธุ์ข้าวจากพ่อค้ามาลองปลูกเป็นครั้งแรก เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการข้าวของพ่อค้าในรูปแบบต่าง ๆ

หลังจากการรับเปลี่ยนพันธุ์ข้าวจากพ่อค้าชาวจีนแล้ว ชาวบ้านแรกก็มีการแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวพื้นเมืองนานาชนิดและพันธุ์ข้าวที่มาจากภายนอก การปรับเปลี่ยนพืชเศรษฐกิจในช่วงเวลานี้เป็นการถ่ายเทพันธุ์ข้าวท้องถิ่นชนิดต่าง ๆ ไปมาเพื่อการบริโภคและนำส่วนเหลือไปแลกเปลี่ยนมากกว่าการเปลี่ยนแปลงเพื่อการค้า รวมทั้งการปลูกพืชไร่นานาชนิด เช่นข้าวโพด ฝ้ายและไม้ผลในพื้นที่ดอน

การแลกเปลี่ยนดำเนินมาในระยะหนึ่ง ในช่วงเวลาของการเกิดตลาดการค้าอุทงจีน และมีชาวจีนเริ่มนำพืชผักมาเพาะปลูกในพื้นที่ใกล้ ๆ กับบ้านโคก พันธุ์พืชเศรษฐกิจที่สำคัญในเวลานั้นก็คือพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและพืชไร่นานาชนิด เพื่อการบริโภคในครัวเรือนและยังนำส่วนเหลือมาขาย แสดงให้เห็นว่า ระบบเศรษฐกิจการผลิตเพื่อขายได้เริ่มต้นขึ้นในช่วงหลังจากการตั้งหลักแหล่งการค้าของคนจีนในตลาด

หลังจากการเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วงปี 2500 เป็นต้นมา การพัฒนาตามนโยบาย เพื่อการสร้างความทันสมัยและความเจริญออกไปสู่ชนบทได้เกิดการสร้างสาธารณูปโภค เช่นถนนมาลัยแมน และการกระจายตัวเป็นเมืองของตลาดอุทง ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บ้านโคกเพิ่มผลผลิตของตน เห็นได้จากการเพิ่มเนื้อที่การเพาะปลูก

การตั้งหลักแหล่งถาวรของพ่อค้าและการอพยพของผู้คนเข้ามาในตลาดอุทงรวมทั้งการเพิ่มขึ้นของประชากร เกิดความต้องการสินค้าทางการเกษตรมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจแบบการค้าได้เข้ามามีอิทธิพลกับชาวบ้านโคก รัฐยังได้ส่งเสริมพันธุ์ข้าวมหัศจรรย์เข้ามาสู่บ้านโคกเป็นครั้งแรก หลังจากการเปิดใช้ระบบชลประทานดอนเจดีย์

โครงการเปลี่ยนพันธุ์ข้าวพื้นเมืองให้เป็นพันธุ์ข้าวที่ผ่านการพันธุวิศวกรรมเพื่อเพิ่มผลผลิตโดยกรมการข้าว หรือกรมส่งเสริมการเกษตร มีหลักการใหญ่ ๆ คือการลดการเพาะปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองเดิมลงให้มากที่สุด โดยชักชวนผ่านเกษตรกรอำเภอให้ชาวบ้านนำพันธุ์ข้าวพื้นเมืองเดิมมาแลกข้าวชนิดใหม่ไปปลูกแทน ซึ่งชาวนาส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะความต้องการในการเพิ่มผลผลิต

การเปลี่ยนแปลงพันธุ์ข้าวเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น เพราะผลผลิตจะเพิ่มขึ้นไม่ได้โดยปัจจัยจากพันธุ์ข้าวเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเพิ่มปัจจัยการผลิตอย่างอื่นที่จำเป็นอย่างครบถ้วนทั้งระบบ เริ่มต้นจากระบบการชลประทานที่มีประสิทธิภาพ การเตรียมดินและการจัดรูปดิน เพื่อการวิเคราะห์หาพื้นที่ที่เหมาะสมมากขึ้น การใช้สารเคมีในขั้นตอนการบำรุงรักษา คือการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ การใช้สารเคมีกำจัดแมลงศัตรูพืชและวัชพืช ชาวนาที่เคยมีการพึ่งพาตนเองในการผลิตสูงต้องเริ่มหันมาพึ่งพาโลกภายนอกมากขึ้น ดินทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นจากอัตราการเพิ่มจากประเทศผู้ผลิต ราคาผลผลิตที่ตกต่ำลง รวมทั้งการเอาโรคเอาเปรียบจากเอกชนในโลกทุนนิยม สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยาเสื่อมโทรมลง

นอกจากนี้ในช่วงเวลาหลังการเปิดคลองชลประทานเป็นต้นมา ชาวบ้านโคกเริ่มทำการ

เพาะปลูกพันธุ์ผักเป็นพืชเศรษฐกิจเพื่อการค้า มีการพึ่งพาเทคโนโลยีการเกษตรโดยเฉพาะสารเคมีในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น การค้าผักนั้นเป็นความต้องการผลผลิตมาจากตลาดโดยตรง ชาวบ้านโคกเลียนแบบการปลูกผักเป็นพืชเศรษฐกิจจากชาวจีน นอกจากนี้ การทำสวนมะพร้าวเป็นพืชเศรษฐกิจก็เป็นอีกหนทางหนึ่งในการตอบสนองระบบการค้าแบบทุนนิยมของชาวบ้านโคก ผลผลิตที่มีจำนวนมากและราคาตกต่ำลงทำให้ชาวบ้านโคกหมดความนิยมในมะพร้าว

จะเห็นได้ว่าปัจจัยการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของชาวบ้านโคก เห็นได้อย่างชัดเจนหลังจากเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สำคัญคือการใช้ความทันสมัยเป็นหลักในการพัฒนาชนบทของรัฐบาลในช่วงหลังปี 2500 เป็นต้นมา คือ

1. อุดมการณ์ทุนนิยมที่แพร่หลายเข้าสู่หมู่บ้านและระบบเศรษฐกิจการผลิตเพื่อการค้าปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรมของอุดมการณ์ทุนนิยมนั้น แสดงออกมาในพฤติกรรมทางการผลิตของชาวบ้านโคกคือ

1.1 ชาวบ้านโคกเลียนแบบการเพาะปลูกและการทำการเกษตรกรรมเพื่อการค้าจากชาวจีนที่ได้เลิกการเพาะปลูกไปลงทุนทำการค้าในตลาด ชาวบ้านเลียนแบบการเพาะปลูกและการทำการเกษตรกรรมอื่น ๆ เพื่อนำผลผลิตนั้นไปขายที่พ่อค้าในตลาด ตอบสนองความต้องการสินค้าของตลาดภายนอกชุมชน

1.2 ชาวบ้านโคกเพิ่มพื้นที่ในการเพาะปลูกมากขึ้นจนหมดสิ้น เพื่อการเพิ่มผลผลิตเพื่อการนำมาแลกเปลี่ยนเปลี่ยนในช่วงแรกและกลายมาเป็นการค้าขายในที่สุด การขยายพื้นที่การเพาะปลูกก็เป็นปัจจัยหนึ่งของการปรับเปลี่ยนพืชเศรษฐกิจที่ต้องการพันธุ์พืชที่เป็นที่ต้องการของตลาดในช่วงเวลานั้น ๆ

1.3 มีการปรับปรุงระบบการผลิต ชาวบ้านโคกมีการปรับปรุงพื้นที่ดินเพื่อการปลูกข้าวนาดีหลังจากการเข้ามาของระบบชลประทานมีส่วนทำให้ต้องมีการเลือกพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับระบบการผลิตนั้น ๆ การปรับที่ดินเพื่อการปลูกพันธุ์ผัก และไม้ผล

1.4 มีการพึ่งพาเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการเพิ่มผลผลิตของชาวบ้านโคก แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจการผลิตเพื่อการค้าได้อย่างชัดเจน ชาวบ้านโคกจะลงทุนในเครื่องจักรกลการเกษตร พันธุ์ข้าวที่มาจาก การส่งเสริมทำให้ผลผลิตสูง สารเคมีในการบำรุงดิน และกำจัดศัตรูพืช ทั้งในการทามาและทำสวนผัก การปรับเปลี่ยนพันธุ์ข้าวจากพันธุ์พื้นเมืองมาเป็นพันธุ์ข้าวมหัศจรรย์ (กข.) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นความต้องการเพิ่มผลผลิตเพื่อการขายสู่ตลาดมากขึ้น

2. ความต้องการของตลาดภายนอกชุมชน

จากการศึกษาพบว่า การขยายตัวของตลาดอุทงมีความสำคัญที่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพืชเศรษฐกิจของชาวบ้านโคกเป็นอย่างมาก ความต้องการข้าวของตลาดทำให้ชาวบ้านโคกที่มีปัจจัยการผลิตอยู่แล้ว ปรับเปลี่ยนพืชเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพมาเป็นพืชเศรษฐกิจเพื่อการค้า แต่ในพืชเศรษฐกิจแบบยังชีพก็ยังคงมีการเพาะปลูกเพื่อการบริโภคเองในครัวเรือน แต่กระนั้น การปรับเปลี่ยนพันธุ์ข้าวก็เพื่อสนองต่อความต้องการของตลาดอุทงเป็นสำคัญ รวมทั้งการปลูกพืชเศรษฐกิจประเภทผักก็เกิดขึ้นจากความต้องการสินค้าประเภทผักของตลาด โดยผักจะมีราคาสูงขึ้น รวมทั้งความต้องการสินค้าประเภทไม้ผลเช่นมะม่วง มะพร้าว ผลไม้ชนิดต่าง ๆ ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้ชาวบ้านโคกปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชเศรษฐกิจของตน

3. ราคาในรอบปีของผลผลิต

การปรับเปลี่ยนพืชเศรษฐกิจการค้าของชาวบ้านโคกนั้นเป็นผลมาจากการลอกเลียนแบบราคาตลาดในปีที่ผ่านมา ถ้ามีแนวโน้มว่าพืชชนิดใดที่ตนสามารถปลูกได้มีราคาสูงขึ้น ก็จะหันมาเพาะปลูกพืชชนิดนั้นเป็นพืชเศรษฐกิจในปีถัดไป แต่จะเป็นการเพาะปลูกระยะสั้น ๆ เช่นการเพาะปลูกผักบางชนิด เช่น การปลูกผักชีที่มีราคาสูงในช่วงเวลาหนึ่งการปลูกอ้อยในช่วงที่มีความต้องการน้ำตาล การปลูกมันสำปะหลัง การปลูกยาสูบ เป็นต้น

4. การส่งเสริมและการพัฒนาจากรัฐ

การส่งเสริมพันธุ์พืชที่สำคัญของหน่วยงานการเกษตรของรัฐ จะเห็นได้อย่างชัดเจนจากการส่งเสริมพันธุ์ข้าวมหัศจรรย์ (กช.) ที่ให้ผลผลิตสูงและสามารถขายได้ในราคาดีกับชาวบ้าน ซึ่งจะต้องใช้ระบบการผลิตที่มีการควบคุมด้วยระบบชลประทานเป็นอย่างดี พืชพันธุ์ข้าวมหัศจรรย์นี้เป็นที่นิยมของชาวบ้านโคก แต่ก็มีหลาย ๆ ครัวเรือนเลือกที่จะปลูกข้าวทั้งพันธุ์พื้นเมืองเพื่อการบริโภคเองในครัวเรือนไปพร้อม ๆ กับการปลูกพันธุ์ส่งเสริมที่จะปลูกเพื่อการค้ามากกว่า

การส่งเสริมพันธุ์พืชของหน่วยงานการเกษตรของรัฐนี้ นอกจากการส่งเสริมพันธุ์ข้าวแล้ว ในปัจจุบันยังมีการส่งเสริมพันธุ์ไม้ผลชนิดอื่น ๆ แต่ชุมชนอีก แต่ก็ยังมีลักษณะค่อย ๆ เป็นค่อย ๆ ไป เพราะการปลูกไม้ผลจะต้องใช้ระยะเวลาในการเพาะปลูกนานาและเห็นผลช้า กว่าปลูกข้าวและผัก

5. การส่งเสริมและการพัฒนาจากเอกชน

การส่งเสริมจากเอกชนนั้น คือร้านค้าและตัวแทนจำหน่ายรับซื้อพืชผลโดยเอกชนใน

ตลาดคูทอง บริษัท ร้านค้าที่เข้ามาว่าจ้างหรือแนะนำให้เพาะปลูกพืชชนิดใดชนิดหนึ่ง เพื่อตัวแทนจำหน่ายนั้นจะได้นำผลผลิตที่ได้ไปขายต่อ พืชเศรษฐกิจจากการแนะนำของเอกชนนี้จะมีลักษณะที่หลากหลายมาก เช่นการเพาะปลูกดอกบานไม่รู้รุ่ย การเพาะปลูกอ้อยเพื่อส่งโรงงาน เป็นต้น

นอกจากนี้ การเข้าไปอยู่อาศัยของนักวิจัยจากศิลปากรได้สร้างตัวอย่างของการปลูกพืชยืนต้นนานาชนิดในพื้นที่เดียวกันในลักษณะการทำกรเกษตรกรรมแบบผสมผสาน ก็ได้รับความสนใจจากชาวบ้านโคกส่วนหนึ่งในการลอกเพิ่มไม้ผลชนิดอื่น ๆ เพิ่มเติมในสวนมะม่วงของตน ซึ่งก็เป็น การปลูกเพื่อการนำผลผลิตไปขายในตลาดเช่นเดียวกัน

6. ระบบชลประทาน

ระบบชลประทานก็เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชเศรษฐกิจของชาวบ้านโคก เพราะหลังจากการเข้ามาของระบบชลประทานแล้ว จะเห็นได้ว่าชาวบ้านได้เปลี่ยนแปลงการเพาะปลูก ระบบและเทคนิครวมทั้งพันธุ์ข้าว (ดูรายละเอียดในบทที่ 5)

ในปัจจุบัน สภาพความแห้งแล้งเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลผลิตและไม่สัมพันธ์กับระบบการจ่ายน้ำสู่ที่นาของระบบชลประทาน น้ำในคลองชลประทานลดลง ชาวบ้านยุติการทำงานปรัง และหันมาปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชเศรษฐกิจจากข้าวเป็นพันธุ์พืชไร่อื่น ๆ ที่ใช้น้ำน้อยลง ตามการแนะนำจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอในบทต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมาของชุมชนลาวครั้งในแต่ละช่วงเวลา การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดก็คือ การเปลี่ยนแปลงในช่วงของการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (Modernization) ที่เห็นเป็นรูปธรรมเด่นชัดได้แก่ การสร้างสาธารณูปโภคในโครงสร้างพื้นฐานของการพัฒนา นั่นคือการเกิดขึ้นของถนนมาลัยแมน สายสุพรรณบุรี - คูทอง และ คูทอง - นครปฐม รวมทั้งการขยายตัวเป็นเมืองอันเนื่องมาจากความสมัยของบ้านท่าพระ กลายมาเป็นตลาดคูทอง และการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คือระบบชลประทาน มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมของชุมชนลาวครั้ง บ้านโคกและเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพืชเศรษฐกิจของบ้านโคกอีกด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในสังคมลาวครั้งนี้ ก็คล้าย ๆ กับการจัดรูปแบบ

ของความสัมพันธ์ที่มีต่อกันใหม่ให้เป็นไปตามบรรทัดฐานความเป็นอยู่ที่ได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในขณะนั้น การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนี้เกิดขึ้นเมื่อชาวลาวครั้งมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ โดยรอบที่เข้ามาติดต่อกัน แต่ละฝ่ายอาจจะหยิบยืมลักษณะทางวัฒนธรรมของกันและกันมาปรับใช้เพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ ดังเห็นได้จากการศึกษาดังบทต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วที่ล้วนแสดงให้เห็นการเลียนแบบการดำรงชีวิตที่ชาวลาวครั้งบ้านโคกมีต่อสังคมภายนอก การที่เนื้อหาของวัฒนธรรมของลาวครั้งผิดแปลกแตกต่างกันไปในทุกช่วงเวลา ย่อมแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมของลาวครั้งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่โดยตลอด

เมื่อพิจารณาจากบริบททางประวัติศาสตร์ของชาวลาวครั้งในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของผู้คนในกลุ่มต่าง ๆ ในภาคกลางของประเทศไทย เราได้ยืมชื่อของชาวลาวครั้งในประวัติศาสตร์ในช่วงของการสงครามระหว่างอาณาจักรสยามและอาณาจักรลานช้าง(ดูในบทที่ 3) และเริ่มมีการตั้งถิ่นฐานในเขตพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยในปัจจุบัน การเดินทางอพยพครัวเรือนจากหลวงพระบางมาสู่ภาคตะวันออกเฉียงของแม่น้ำเจ้าพระยา ตามนโยบายการสร้างอาณาจักรในยุคเวลานั้น การสงครามที่เป็นการแย่งชิงประชาชน ทรัพย์สิน เพื่อการสร้างฐานอำนาจให้เหนือกว่าอาณาจักรอื่น ๆ เมื่อชาวลาวครั้งถูกกวาดต้อนมาขึ้น ความเด่นชัดหรือประโยชน์ในด้านการช่างหรือฝีมือในการผลิตวัสดุใด ๆ ของลาวครั้งแทบไม่มีเลย นอกจากจะเป็นกลุ่มชนที่ทำการเลื่อนลอยและดำรงชีวิตภายใต้พื้นที่ราบเชิงเขาเท่านั้น จึงไม่ได้เหมือนกันกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่มีความสามารถและฝีมือในการผลิตสิ่งของต่าง ๆ พระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครองรัฐในสมัยนั้น จึงโปรดเกล้าให้ไปตั้งบ้านเรือนถิ่นฐานใกล้บริเวณพระนครเพื่อประโยชน์ในการเรียกใช้ เกณฑ์แรงงานในกิจต่าง ๆ ตามพระราชประสงค์ เช่นกลุ่มชาวมอญ ในเขตจังหวัดปทุมธานีและสมุทรปราการ

จากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ดังที่กล่าวมานั้น จะเห็นสภาพของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจากปัจจัยภายนอกชุมชนมีผลกระทบเข้ามาในชุมชนลาวครั้งอย่างชัดเจน การติดต่อทางวัฒนธรรมของชาวบ้านโคกกับสังคมภายนอกในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ เป็นผลให้เกิดการยืมวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามา รูปแบบทางวัฒนธรรมหลาย ๆ ส่วนของลาวครั้งหายไป และมีการใช้วัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาในวิถีชีวิตของชาวบ้าน แต่กระนั้นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวลาวครั้งบ้านโคกก็มีได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งหมด ยังมีปัจจัยภายในที่สำคัญในการหล่อหรือการหยุดยั้งการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกก็คือปัจจัยในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์และระบบเครือญาติเดียวกัน

ตามความหมายของนักมานุษยวิทยาแล้ว "กลุ่มชาติพันธุ์" หมายถึงกลุ่มที่มีประเพณีและ

วัฒนธรรมร่วมกัน และมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กลุ่มเช่นนี้จะเป็นกลุ่มย่อยของสังคมที่ใหญ่กว่า สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์จะมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากคนอื่น ๆ ของสังคม(ใหญ่) ซึ่งก็คือ ภาษา ความเชื่อ ลัทธิธรรมเนียมบางประการเป็นแบบปฏิบัติของตนเอง (ชนัญ วงษ์วิภาค ,2531:56) ชาวบ้านลาวครั้งก็จัดได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีลักษณะทางชาติพันธุ์ร่วมกัน เมื่อเข้ามาปฏิบัติสัมพันธ์กับกลุ่มคนอื่น ๆ ชาวลาวครั้งก็พบความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่เด่นชัดมากขึ้น และเพื่อไม่ให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างตนกับสังคมรอบข้างจึงต้องยอมรับเอาลักษณะบางอย่างในการดำรงชีวิตทางวัฒนธรรมจากผู้คนในท้องถิ่นอื่น ๆ มาปฏิบัติ ซึ่งในรูปแบบของความสามัคคีรวมกลุ่มในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันนี้ ถึงจะมีการยอมรับรูปแบบพิธีกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ในการอุปโภคบริโภคจากภายนอกจนกลายมาเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สำคัญของลาวครั้งก็ตาม แต่กระนั้นจิตสำนึก อุดมการณ์และความรู้สึกรวมกลุ่มก็ยังคงปรากฏอยู่ในสังคมบ้านโคกอย่างชัดเจน

พิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ เป็นปัจจัยภายในที่สำคัญที่ทำให้ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของลาวครั้งยังคงปรากฏอยู่ได้ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้อุดมการณ์และจิตสำนึกรวมกลุ่มของชาวบ้านโคกมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มทั้งยังเป็นแรงยึดเหนี่ยวที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของวัฒนธรรมคือระบบความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ทางสังคมที่ยังเป็นระบบการจัดระเบียบทางสังคมที่ชาวลาวครั้งยังปฏิบัติกันอยู่ทั้งในยามปกติและยามวิกฤต ซึ่งในระบบดังกล่าวนี้ ความเชื่อพื้นฐานและพิธีกรรมเฉพาะกลุ่มของชาติพันธุ์จะมีลักษณะของความเชื่อและพิธีกรรมทางพุทธศาสนาและความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูติ ผี ปีศาจและอำนาจเหนือธรรมชาติ ร่วมกันอยู่ในจิตสำนึกของชาวบ้านโคก หากมองในพฤติกรรมและสิ่งที่ปฏิบัติกันอยู่ในสังคมบ้านโคกปัจจุบันจะเห็นว่า ไม่ว่าระบบความเชื่อหรือพิธีกรรมนั้นจะมีเหตุผลใด ๆ หรือไม่ก็ตาม ทุกครัวเรือนจะมีส่วนร่วมในพิธีกรรมในโอกาสต่าง ๆ อย่างเต็มใจและตั้งใจ ดังในพิธีกรรมเลี้ยงผีเจ้านาย ในช่วงต้นฤดูการผลิต ที่ชาวบ้านโคกทั้งหมู่บ้านยังเดินทางเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ ยกเว้นแต่การติดกิจธุระที่สำคัญเท่านั้น

การเข้าร่วมในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านโคก นอกจากจะเป็นการยืนยันความเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงการประสมร่วมกันในภาวะการต่าง ๆ ทั้งยังเป็น การแสดงความสัมพันธ์ทางสังคมที่ยังยึดแน่นในความเป็นเครือญาติระหว่างกัน ผู้ที่ทำผิดทางสังคมหรือประพฤติตนไม่ถูกต้องตามธรรมเนียมของชุมชน มักจะได้รับการลงโทษโดยการไม่เข้าร่วมพิธีกรรมของบ้านหรือครัวเรือนนั้น ๆ รวมทั้งการไม่ร่วมช่วยงานกิจกรรมการผลิตและทางสังคมอื่น ๆ

ด้วย

ความเป็นปึกแผ่นและความเหนียวแน่นในความเป็นกลุ่มคนลาวครั้งนี้ ถูกย้ำเตือนด้วยเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้งภาษา ความเชื่อ ประเพณีชีวิตต่าง ๆ ประเพณีทางศาสนา โดยมีพิธีกรรมเป็นสื่อแห่งการตอกย้ำและการถ่ายทอดไปสู่คนในรุ่นใหม่ ๆ ถึงแม้ว่ารูปแบบและความหมายของพิธีกรรมอาจจะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมรอบด้านก็ตาม แต่กระนั้นพิธีกรรมที่ยังคงดำเนินอยู่ ได้ทำหน้าที่ในการผลิตซ้ำจิตสำนึกและความรู้สึกร่วมทางสังคมถ่ายทอดไปสู่การรับรู้ของผู้คนในแต่ละรุ่น "...การสืบทอดที่มีการปฏิบัติตลอดเวลา คือตัวอธิบายความคงทนของอุดมการณ์จิตสำนึกหนึ่ง ๆ หากหมดการปฏิบัติการสืบทอด อุดมการณ์และวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ๆ ก็จะหายไป..." (กาญจนา แก้วเทพ, 2529:175-187)

ในอดีตที่ผ่านมา การแต่งงานกันเองในชุมชนที่มีความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งและระบบเครือญาติเดียวกันนั้น เป็นการปฏิบัติที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการสืบทอดจิตสำนึกและอุดมการณ์ในความสำนึกร่วมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง พิธีกรรมที่เป็นสื่อในการถ่ายทอดได้รับการปฏิบัติจากชาวบ้านอย่างเคร่งครัด ดังพิธีกรรมเลี้ยงผีเจ้านาย ที่ในสมัยก่อน ๆ ชาวบ้านทุกบ้านจะปิดบ้านของตนออกมาร่วมพิธีกรรมกันทุก ๆ ครั้วเรือน ในช่วงเวลาก่อนหน้าพิธีกรรมราว 1 อาทิตย์มีข้อห้ามไม่ให้ผู้คนเดินทางเข้าออกจากหมู่บ้านอย่างเด็ดขาด มีการทำเครื่องกีดขวางห้ามไม่ให้ผู้คนต่างถิ่นเข้ามาในหมู่บ้านในช่วงเวลานั้น ชาวบ้านเองถ้าออกไปทำกิจธุระและยังกลับมาไม่ทันก็ห้ามเข้ามาในหมู่บ้านหลังเวลาห้ามอย่างเด็ดขาด (สัมภาษณ์นางคุณ แก้วสระแสน)

ในปัจจุบันพิธีกรรมต่าง ๆ ยังคงมีความสำคัญอย่างมาก เพียงแต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและขั้นตอนให้ยืดหยุ่นตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมโดยรอบ ทั้งจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น การติดต่อสัมพันธ์กับผู้คนในกลุ่มสังคมวัฒนธรรมต่าง ๆ รายรอบชุมชน การแต่งงานกันภายในชุมชนเริ่มลดลง แต่กระนั้น การแต่งงานระหว่างผู้คนในสังคมต่าง ๆ เท่ากับเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหน่วยหนึ่งเท่านั้น แต่ไม่มีผลต่อจิตสำนึกและอุดมการณ์ในความรู้สึกร่วมทางสังคมในความเป็นลาวครั้ง เพราะนอกจากจะเป็นการขยายความสัมพันธ์ทางสังคมของชาวบ้านโคกแล้ว ยังเป็นการรับรูปแบบวิถีชีวิตที่เป็นลักษณะร่วมกันของคนไทยมากขึ้น ซึ่งก็เป็นแบบแผนวัฒนธรรมที่เพิ่มเข้ามาในวัฒนธรรมของชาวลาวครั้งมากกว่าการสูญหายไป

ชาวบ้านให้ความสำคัญในการปฏิบัติพิธีกรรมทั้งทางระบบความเชื่อทางศาสนาและความ

เชื่อว่าอนาคตของชนชาติ จากข้อมูลของการเข้าร่วมพิธีกรรมของชาวบ้านโคกในช่วงเวลาต่าง ๆ นั้น จะพบว่าชาวบ้านโคกยังคงให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมพิธีกรรม แต่กระนั้นจำนวนและความถี่ของการเข้าร่วมเริ่มลดลง จากสาเหตุของระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแต่เดิมการร่วมพิธีกรรมนั้นจะมากันทั้งครัวเรือน แต่ในปัจจุบันก็จะส่งตัวแทนไป เช่นผู้เป็นสามีหรือภรรยาไป โดยผู้ที่ยังอยู่รวมทั้งแรงงานเด็กและคนแก่ก็จะทำหน้าที่เป็นแรงงานในการผลิต แต่ส่วนมากแล้ว การร่วมพิธีกรรมนั้นผู้ชายและคนชรา มักจะเป็นตัวแทนสำคัญของครัวเรือนมากกว่าการให้ผู้หญิงและเด็กไปร่วมงาน นอกจากนี้ความถี่ของการเกิดพิธีกรรมถึงแม้ว่าจะลดลงมากก็ตาม แต่ในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์เช่นการแจกนา การรับมานข้าว รวมทั้งประเพณีทางพุทธศาสนาเช่นในช่วงตรุษสงกรานต์ สารทลาวเดือน 10 ก็ยังคงเป็นประเพณีที่แต่ละครัวเรือนและบุคคลยังคงปฏิบัติอยู่เสมอ

ส่วนพิธีกรรมประจำปีเช่นพิธีกรรมเลี้ยงผีเจ้านายและผีเทวดานั้น เป็นพิธีกรรมของกลุ่มชุมชน เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้สึกเป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้คนในบ้านโคกและใกล้เคียงแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นความเป็นอิสระในการปกครองตนเองมาตั้งแต่อดีต เพราะศาลเจ้านายเป็นศาลที่สถิตย์ของบรรพบุรุษที่เคยเป็นผู้ปกครองดูแลสูงสุดของชาวลาวครั้ง

การเกิดแรงงานในรูปแบบเศรษฐกิจใหม่ ๆ ที่ผลักดันให้แรงงานในรุ่นใหม ๆ แยกตัวออกจากภาคเกษตรกรรม แต่กระนั้น พฤติกรรมที่สำคัญที่สะท้อนให้เห็นความรู้สึกร่วมกันทางสังคมในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันคือ อัตราการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนชาวไทยในท้องถิ่นใกล้เคียง รวมทั้งแรงงานอพยพในภาคกลางหรืออีสานในช่วงฤดูแล้ง พฤติกรรมของชาวบ้านโคกในการออกไปทำงานนอกชุมชนที่ไม่ชอบออกไปทำงานในที่ไกล ๆ สิ่งยึดเหนี่ยวที่สำคัญที่แสดงออกมาเป็นรูปธรรมให้เห็นอย่างชัดเจนนั้น คือการเข้าร่วมพิธีเลี้ยงผีเจ้านายของชาวบ้านโคก ที่ลาหยุดงานหรือออกไปทำงานในที่ต่าง ๆ จำนวนมาก แต่ก็มีส่วนไม่สามารถลางานเพื่อมาร่วมพิธีกรรมนี้ได้ ย่อมแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอันเป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิถีชีวิตของชาวบ้านโคก ที่เริ่มต้นมาจากการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจการผลิต ดังจะเห็นได้จากการปรับเปลี่ยนพืชเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางความสัมพันธ์ในการผลิต มีผลกระทบไปในทุก ๆ ส่วนของวัฒนธรรมลาวครั้งก็ตาม การถ่ายทอดจิตสำนึกและอุดมการณ์ลาวครั้งผ่านขั้นตอนการปฏิบัติพิธีกรรม และระบบเครือญาติของชุมชนบ้านโคก คือส่วนสำคัญที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้นเป็นไปได้อย่างช้า ๆ โดยเฉพาะ

ระบบเศรษฐกิจการผลิตที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด จากการวิเคราะห์ดังที่กล่าวมานี้พอสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นนั้น ยังมีระบบความเชื่อ การปฏิบัติพิธีกรรมที่ต่อเนื่อง รวมทั้งระบบเครือญาติในชุมชนเป็นตัวกำหนด ควบคุมพฤติกรรมของปัจเจกชนอยู่ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของบ้านโคกจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงเฉพาะการเปลี่ยนรูปแบบวิถีชีวิตของคนเมืองเข้ามามากกว่าการกลายเป็นคนเมืองของชาวบ้าน รวมทั้งการรับอุดมการณ์ทุนนิยมเข้ามาสู่บุคคลในเวลาเดียวกัน

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนลาวครั้ง เมื่อสรุปผลการวิจัยแล้วพบว่ามีปัจจัยต่าง ๆ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวลาวครั้งและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อยู่ในสถานะเดียวกันพร้อมที่รับรูปแบบใหม่ของวัฒนธรรมจากสังคมภายนอก ที่หลังไหลเข้ามา การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากศูนย์กลางความเจริญสมัยใหม่ มีปัจจัยที่สำคัญคือการพัฒนาประเทศไทยในช่วงปี 2500 เป็นต้นมา เป็นตัวกลางสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว การเมืองการปกครองของรัฐในสมัยต่าง ๆ ล้วนเป็นเครื่องมือบังคับให้ชาวลาวครั้งรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกมาใช้ในวิถีชีวิตมากขึ้น การเร่งรัดพัฒนาชนบทโดยการสร้างโครงสร้างปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะถนนและไฟฟ้า อัตราการแพร่กระจายความเจริญอย่างใหม่ดูจะเพิ่มขึ้นสูงอย่างเห็นได้ชัด ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะสามารถเกิดขึ้นได้อย่างหลากหลายวิธี อาศัยความก้าวหน้าของสื่อสารมวลชน ผู้คนในบ้านโคกมีโอกาที่จะได้รับวัฒนธรรมเมืองในรูปแบบต่าง ๆ กันจากวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งตีพิมพ์ ฯลฯ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของบ้านโคกจึงเป็นการหยิบบีวัฒนธรรมของชาวเมืองไปเลียนแบบโดยมีกระบวนการของสื่อสารมวลชนเป็นตัวเร่งที่สำคัญมากกว่าการเปลี่ยนแปลงโดยการติดต่อโดยตรงระหว่างผู้คนต่างวัฒนธรรม

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรอย่างไม่ได้สัดส่วนกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ทำให้ชาวบ้านโคกและหมู่บ้านอื่น ๆ ต้องยอมรับการรูปแบบวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเมืองเข้ามาในชุมชน จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นมากนี้ส่วนมากก็เป็นชาวบ้านที่ทำการเกษตรกรรมเป็นหลัก และเพื่อเพิ่มผลผลิตให้ตอบรับกับการเจริญเติบโตของการค้าแบบทุนนิยม จึงเกิดการขยายพื้นที่การเพาะปลูกออกไป พื้นที่ที่เคยเป็นป่าเขาจึงกลายมาเป็นที่นาที่สวนและพืชไร่ ความเกรงกลัวว่าป่าเขาลดลงไป

การขาดการสืบทอดทางวัฒนธรรมก็เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวลาวครั้งเป็นอย่างมาก การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากบุคคลหนึ่งสู่บุคคลในอีกรุ่นหนึ่งนั้นย่อมต้องอาศัยเวลาและความเหมาะสมลงตัวต่อบทบาทและสถานภาพของบุคคลที่ได้รับการถ่ายทอด การเรียนการสอนในโรงเรียนโดยภาครัฐและการทำมาหากินที่ยากขึ้นในทุก ๆ วัน

ผู้ประกอบพิธีกรรมหลาย ๆ อย่างทั้งหมดคือ หมอโบราณ หมอท้าวขี้ขี้ และหมอต้าแย ได้สูญหายไปจนหมดสิ้น จึงเกิดการรับประเพณีและธรรมเนียมปฏิบัติจากสังคมภายนอกมาใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ แทนการทำพิธีแบบเดิม เช่นงานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น

ถ้าพิจารณาถึงแง่มุมต่าง ๆ ของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนี้อาจจะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในด้านรูปธรรมจะเด่นชัดกว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับนามธรรม ดังจะเห็นได้จากเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ รวมทั้งรูปแบบบ้าน เครื่องนุ่งห่มก็ล้วนแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนของชาวลาวครึ่ง

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมชาวลาวครึ่งบ้านเรื่องนี้เมื่อพิจารณาจากสาเหตุของความสัมพันธ์ทางสังคมที่ชาวลาวครึ่งมีต่อชุมชนต่าง ๆ แล้วจะพบว่า ชาวลาวครึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับคนไทยและคนจีนในท้องถิ่น โดยในคนจีนนั้น ชาวลาวครึ่งได้หยิบยืมวัฒนธรรมทางด้านเศรษฐกิจการทำมาหากิน การประกอบการค้าและอุดมการณ์ทุนนิยมจากชาวจีนเป็นส่วนใหญ่ ส่วนคนไทยนั้นชาวบ้านโคกจะรับขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ทั้งการบวช การแต่งงาน ค่านิยมเกี่ยวกับการสร้างวัด ฯลฯ ล้วนแต่แสดงให้เห็นการรับวัฒนธรรมของคนไทยในท้องถิ่นไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทยที่ต้องเป็นฝ่ายรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวลาวครึ่งนั้นดูจะมีความยืดหยุ่นน้อยลงเมื่อสถานการณ์ภายนอกก่อให้เกิดการพึ่งพาสังคมภายนอกมากขึ้น วิธีชีวิตจึงต้องปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีเวลาเป็นตัวจำแนกหน้าที่การงานอย่างชัดเจนเป็นตัวกำหนด ความเคร่งครัดในเรื่องของเวลาในเรื่องของการติดต่อหน่วยราชการเพื่อกิจต่าง ๆ เช่นการแจ้งเกิด การทำบัตรประชาชน การคัดสำเนาทะเบียนบ้าน ฯลฯ เหล่านี้ล้วนมีเวลาเป็นกรอบในการกำหนดการกระทำ ทั้งในงานพิธีต่าง ๆ ก็ดูจะมีความเป็นทางการมากขึ้น ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนต่าง ๆ ถูกกำหนดโดยกรอบการพัฒนาของรัฐ การรวมกลุ่มผู้ทำการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ ในท้องถิ่น เช่นกลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มผู้เลี้ยงหมูและกลุ่มพัฒนาหมู่บ้าน ฯลฯ การเลือกตั้งและการแต่งตั้งประธาน รองประธาน เฝ้าดูฎีกและตำแหน่งต่าง ๆ จึงกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่เป็นทางการในบ้านโคกหลาย ๆ คนถูกแต่งตั้งเป็นนายตรวจนาเพื่อคอยดูแลเรื่องบำรุงรักษาอุคลองส่งน้ำ บางคนมีหน้าที่ในโครงการสาธารณสุขมูลฐานชุมชน และตำแหน่งที่คุ้นเคยมากที่สุดคือการเป็นกรรมการวัดหนองตาสามที่มีวุฒิมิตรมอบหมายอย่างเป็นทางการ

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น มีทั้งขบวนการในการรับที่เรียกว่าการหยิบยืมทางวัฒนธรรม แต่กระนั้นในหลาย ๆ ส่วนของสังคมชาวลาวครั้งแล้ววัฒนธรรมหลาย ๆ อย่างจากภายนอกก็ถูกปฏิบัติที่จะนำมาใช้ในการดำเนินแบบแผนชีวิตของชาวลาวครั้งบ้านโคก แบบแผนวัฒนธรรมที่ยังดำรงอยู่หรือเป็นส่วนวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงได้เข้าส่วนมากก็จะ เป็นวัฒนธรรมในระดับนามธรรมอันได้แก่ ความคิด อุดมการณ์ ความเช่ น จิตสำนึก และปรัชญา ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ในวัฒนธรรมของชาวลาวครั้งในปัจจุบัน จะเห็นการผสมผสานอยู่ของรูปแบบวัฒนธรรมเดิมและรูปแบบวัฒนธรรมใหม่ควบคู่กันอยู่ ในทุกวันนี้ถึงแม้ว่าระดับการดำรงชีวิตของชาวบ้านโคกเริ่มที่จะใกล้เคียงกับชาวเมืองก็ตาม แต่กระนั้นการปฏิบัติตนตามจิตสำนึก อุดมการณ์ คติ ความเชื่อ ค่านิยม และข้อห้ามต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฏจักรชีวิตรวมทั้งแบบแผนการปฏิบัติในพิธีกรรมเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ ก็ยังคงอยู่สืบทอดในสังคมชาวลาวครั้งต่อไปตราบเมื่อวัฒนธรรมนั้น ๆ ยังตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้คนในสังคมได้อยู่

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทั้งชาวจีน ญวน มุสลิม ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ถูกเร่งรัดให้เปลี่ยนแปลงมากขึ้น โดยนโยบายทางการเมืองการปกครองของรัฐที่มุ่งจะละลายกลุ่มชนในประเทสให้กลายเป็นคนไทยทั้งหมด การออกระเบียบ กฎหมายบังคับใช้ก็เป็นหนทางหนึ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับผู้คนในชุมชนต่าง ๆ ให้ประพฤติปฏิบัติในแนวทางดำรงชีวิตเดียวกัน แต่กระนั้น การที่สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของผู้คนในท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นการยากที่จะทำก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทันทีทันใด ผลของความพยายามในการผสมผสานทางวัฒนธรรมกับผู้คนในชนบทนี้ ก่อให้เกิดช่องว่างในศักยภาพของแต่ละกลุ่มชนที่ไม่มีความสามารถและโอกาสเท่าเทียมกัน อย่างเช่นกรณีของบ้านโคกที่มีปัจจัยเกื้อหนุนทางสภาพแวดล้อมของที่ตั้งที่อยู่ใกล้เคียงหน่วยราชการหลาย ๆ แห่ง ก็จะได้รับกฎระเบียบและการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงจากรัฐมากกว่าชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างไกลออกไป แต่กระนั้นการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็เป็นแต่ชั่วระยะเวลาสั้น ๆ หลังจากความพยายามในการบูรณาการกลุ่มชนในประเทศไปในทิศทางเดียวกันจบลง

จึงสามารถสรุปผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวลาวครั้งนั้นมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Assimilation) คือกระบวนการหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นปรากฏการณ์ที่ปัจเจกชนและกลุ่มสังคม เลือ กปฏิบัติวัฒนธรรมอื่น

ๆ แทนที่วัฒนธรรมของตน(งามพิศ สัตย์สงวน, 2534:48) การเปลี่ยนแปลงในทางประวัติศาสตร์ได้ชี้ให้เห็นถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่สำคัญ จากชาวลาวครั้งบ้านโคกกับชาวไทยในท้องถิ่นรอบ ๆ ข้าง รวมทั้งการผสมผสานทางวัฒนธรรมได้ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติรูปแบบของวัฒนธรรมอื่น ๆ เช่นการใช้โรงศพแบบชาวจีนในตลาดคู່ทองของชาวลาวบ้านโคก แต่กลับใช้ประเพณีการประกอบพิธีศพแบบคนไทย รวมทั้งการเลียนแบบการประกอบการค้าของคนจีนในตลาดก็เป็นรูปแบบหนึ่งของการผสมผสานทางวัฒนธรรม

2. การติดต่อทางวัฒนธรรม(Acculturation) ก็เป็นรูปแบบหนึ่งที่สังคมชาวลาวครั้งมีการติดต่อกับชุมชนภายนอกอย่างสม่ำเสมอในช่วงเวลาต่าง ๆ เกิดการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมอื่น ๆ ทำให้แบบแผนวัฒนธรรมเดิมเปลี่ยนแปลงไป (งามพิศ , 2534) ดังจะเห็นได้จากการปรับรับวัฒนธรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนไทยในท้องถิ่นรอบ ๆ ข้างมาเป็นวัฒนธรรมของตนเอง การรับวัฒนธรรมอาจจะเรียกได้ว่าเป็นการหยิบยืมวัฒนธรรม(Culture borrowing)

3. การเป็นสังคมชาวนาของสังคมลาวครั้ง พื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาวลาว ครั้งที่เป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมคือ การเป็นสังคมชาวนาที่เป็นรูปแบบของสังคมที่มีการผลิตเพื่อการยังชีพ สังคมชาวนาเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเกิดรัฐ และมีความสัมพันธ์กับเมืองมาโดยตลอด โดยมีเครือข่ายที่สำคัญคือการติดต่อสัมพันธ์ทางการเมือง การติดต่อทางการตลาดและความสัมพันธ์ทางสังคม ลักษณะการผลิตของสังคมชาวนานั้นจะมีส่วนเหลือเพื่อส่งส่วยสาอากรแก่รัฐ เนื่องจากสังคมชาวนาบ้านโคกต้องมีความสัมพันธ์กับรัฐมาโดยตลอดนี้ การแลกเปลี่ยนในลักษณะต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมย่อมเกิดขึ้นเป็นธรรมดา ด้วยพื้นฐานของผู้ที่อยู่ต่อยกว่า และหลักธรรมทางพุทธศาสนาได้หล่อหลอมให้สังคมชาวนาเป็นผู้ยอมรับวัฒนธรรมจากภายนอกมากกว่าการปฏิเสธหรือต่อต้าน การดำรงอยู่ของสังคมชาวนาก็มีอาจจะดำรงอยู่ได้หากปราศจากสังคมเมือง ยิ่งในช่วงเวลาหลังปี 2500 เป็นต้นมา รัฐได้หยิบยื่นและยึดเหนี่ยวการพัฒนา ที่ทำให้สังคมชาวนากลายเป็นสังคมเกษตรกรรมมากขึ้น และต้องพึ่งพาเมืองมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างสังคมชาวนาและรัฐนี้ดูจะเป็นการเสียเปรียบและต้องเป็นฝ่ายที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จากรัฐและผู้ปกครอง สังคมชาวนาอย่างลาวครั้งจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมส่วนรวมได้ ดังเห็นได้จากการยอมรับการเกณฑ์แรงงานในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง การเข้าเป็นทหาร การเปลี่ยนแปลงรูปแบบชีวิตในสมัยชาตินิยม การยอมรับการพัฒนาจากรัฐในช่วงหลังปี 2500 และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงจากการส่งเสริมการเกษตรโดยหน่วยงานของรัฐ

นอกจากนี้จากพื้นฐานของสังคมชาวลาที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมร่วมกันกับชุมชนในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์นี้ ทำให้สังคมชาวลาบางครั้งเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมประเพณีราชฎ์ (Little tradition) ในกลุ่มวัฒนธรรมประเพณีหลวง (Great tradition) ซึ่งลักษณะทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันนี้ได้แก่ การทำนาข้าวปักกล้าในที่ลุ่มและการทำนาหว่านเมล็ดในพื้นที่ดอน รวมทั้งการจัดระเบียบทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับญาติทั้งสองฝ่าย ความสัมพันธ์กับญาติพี่น้องของฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่จะมีเท่าเทียมกันจากการอาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกันและมีโอกาสต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากญาติทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะการประกอบพิธีกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับวัฏจักรชีวิต

ในด้านการปกครอง ลาวครั้งก็ยังคงถูกปกครองภายใต้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชเช่นเดียวกับกลุ่มชนในประเทศไทยมาก่อน จึงมีความคุ้นเคยกับระบบการควบคุมทางสังคมภายใต้ศกโลกของรัฐที่ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี และกฎหมายที่เป็นรายลักษณ์อักษร รวมทั้งการส่งส่วยสาอากร การเรียกเก็บภาษีของรัฐ นอกจากนี้ยังมีระบบอุปถัมภ์ผู้ใหญ่น้อยในการจัดระเบียบทางการเมืองแม้ว่าสังคมลาวครั้งจะผ่านเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยแล้วก็ตาม

นอกจากนี้ การทำชุมชนในท้องถิ่นภูมิภาคมีความเชื่อในพุทธศาสนาแบบชาวบ้านที่มีการผสมเรื่องราวของอำนาจเหนือธรรมชาติและศาสนาพราหมณ์อินดูนั้นก็จัดได้ว่าเป็นวัฒนธรรมร่วมของสังคมต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ ข้อปลีกย่อยในรูปแบบและการปฏิบัติพิธีกรรมให้สอดคล้องกับระบบความเชื่อนั้นก็อาจจะแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียด แต่กระนั้น ศาสนาและความเชื่อก็ยังคงทำหน้าที่ในการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานทางจิตใจ และความต้องการความมั่นคงของชีวิตในชาตินี้และในภพหน้า (ชนัญ วงษ์วิภาค, 2531:57)

4. การเพิ่มขึ้นของประชากร การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมชาวลาครั้งบ้านโคก มีปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรในเขตพื้นที่อุทอง การเพิ่มขึ้นของประชากรก่อให้เกิดความต้องการพื้นที่เพื่อการผลิตและตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยมากขึ้น การเพิ่มขึ้นอย่างไม่ได้สัดส่วนของประชากรนั้นต้องรองรับกับการขยายตัวในความต้องการสินค้าในการอุปโภคบริโภคจากชุมชนต่าง ๆ จึงเกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อการผลิตตอบรับการขยายตัวของเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เกิดการขยายพื้นที่การเพาะปลูกมากขึ้น การดำเนินชีวิตตามรูปแบบประเพณีวัฒนธรรมเดิมที่ต้องอาศัยป่าเป็นแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ เริ่มลดลง ระบบความเชื่อในเรื่องราวของอำนาจเหนือธรรมชาติ คติ ข้อห้ามต่าง ๆ ในการเดินทางเข้าป่า หรือประเพณีชีวิตได้เปลี่ยนแปลงไป

5. ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การเข้ามาของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในภูมิภาคอยู่
 ท้องนี้ ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นพัฒนาการเข้ามาของระบบทุนนิยมในภูมิภาคนี้อย่างชัดเจน โดย
 เริ่มต้นจากการเข้ามาของพ่อค้า ชาวจีน และชาวมอญ จากตลาดนครปฐมล่องเรือมาในช่วงหน้า
 น้ำหลาก มีการเสนอสินค้าใหม่ ๆ แปลก ๆ จากท้องถิ่นอื่น ๆ กับสินค้าหรือผลผลิตที่ดูไม่สำคัญนัก
 และสามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่นต่าง ๆ ในบ้านโคกก็จะเป็นสินค้าประเภทของป่าและไม้เนื้อแข็ง
 นานาชนิด

ความสัมพันธ์ในระยะแรก ๆ นี้ไม่ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ทั้งทางรูปธรรม
 และนามธรรม ชาวบ้านโคกยังคงมีวิถีชีวิตและระบบเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพ แต่เมื่อการแลกเปลี่ยน
 สินค้าดำเนินต่อไป การปลูกฝังค่านิยมหรือปรัชญาทุนนิยมเริ่มเกิดขึ้นอย่างชัดเจน เมื่อเกิดการติดต่อ
 ระหว่างบ้านโคกและตลาดการค้าบางลี่ รวมทั้งความต้องการสินค้าข้าวเปลือกจากพ่อค้าต่างถิ่น
 อุดมการณ์ทุนนิยมที่เริ่มมีในบ้านโคกก็คือ การเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกเพื่อนำข้าวเปลือกไปแลกเปลี่ยน
 กับสินค้าต่าง ๆ ที่ตนเริ่มมาใช้เป็นของจำเป็นในครัวเรือน การแลกเปลี่ยนดำเนินมาถึงสมัย
 หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ชาวบ้านโคกเริ่มใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน การเข้า
 มาของอุดมการณ์และการค้าแบบทุนนิยมนี้ เห็นได้ชัดจากการเปลี่ยนแปลงหลังปี 2500 ที่การเกิด
 ถนนมาลัยแมน การขยายตัวของตลาดคู่มือ ชาวบ้านโคกได้เปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของตนมา
 เป็นกิจการผสมการค้ามากขึ้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าอุดมการณ์ทุนนิยมได้แพร่หลายเข้าสู่ชุมชนบ้าน
 โคกในระดับหนึ่งทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม การเข้ามาของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนี้ เริ่มชัดเจน
 มากขึ้นหลังการเข้ามาของโครงการชลประทานดอนเจดีย์ ชาวบ้านโคกขยายพื้นที่เพื่อการเพาะ
 ปลูกออกไปจนหมดสิ้น และปลูกพืชผักทุกชนิดที่เป็นความต้องการของตลาดเป็นพืชเศรษฐกิจการค้า
 แต่ก็ยังคงมีอุดมการณ์ในการพึ่งตนเองอยู่บ้าน โดยจะเห็นได้จากการที่ชาวบ้านยังแบ่งเนื้อที่บางส่วน
 ปลูกข้าวพื้นเมืองเพื่อการบริโภคในครัวเรือน การขยายตัวของระบบทุนนิยมได้ทำให้ชาวบ้านโคกมี
 เศรษฐกิจแบบการค้าในรูปธรรมและทำให้ชาวบ้านโคกมีจิตวิญญาณของนักลงทุนมากขึ้นในนามธรรม
 ดังจะเห็นได้จากการลงทุนในการทำสวนผักเลียนแบบชาวจีน และการลงทุนในพื้นที่ดินในการเพาะ
 ปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ตามความต้องการของร้านค้า บริษัทต่าง ๆ รวมทั้งการลงทุนในเครื่องจักร
 การเกษตรที่มีราคาสูงรวมทั้งเทคโนโลยีการเกษตรจากภายนอกเพื่อการเพิ่มผลผลิตในสภาพทรัพยากร
 ที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังเห็นการเข้ามาของอุดมการณ์ทุนนิยมและ เศรษฐกิจเพื่อการค้าได้
 จากการเลิกผลิตเครื่องมือเครื่องใช้เองและรับหรือซื้อหาของใหม่ ๆ จากภายนอก รวมทั้งการประ

กอบประเพณีพิธีกรรมของชุมชน ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดหลักอุดมการณ์เดิมของสังคมลาวครั้งในระบบ เศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ก็เริ่มที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ขั้นตอน บุคคลถ่ายทอดทางวัฒนธรรม รวมทั้งการสูญหายไปของพิธีกรรมหลาย ๆ พิธีในปัจจุบัน

6. การเร่งรัดพัฒนาชนบทและการเริ่มใช้แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการขยายความเจริญไปสู่ชนบท อันเป็นนโยบายที่สำคัญของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นการสร้าง ความทันสมัย และการทำให้เป็นเมืองในสังคมชนบท คือปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนลาวครั้งบ้านเรือน ทั้งทางกายภาพ และอุดมการณ์ จิตสำนึก ค่านิยม ประเพณีต่าง ๆ ของชาวบ้านถูกเปลี่ยนแปลงไปโดยการสร้างระบบการศึกษาภาคบังคับที่มากขึ้นให้ผู้คนในรุ่นลูกหลานในชนบทถูกปลูกฝังความคิดอุดมการณ์ที่ทันสมัยแตกต่างไปจากการดำรงชีวิตในสังคมลาวครั้ง ซึ่งก็เท่ากับว่ารัฐได้ใช้เครื่องมือทางการศึกษาเปิดโลกทัศน์ของชาวลาวครั้งกับวัฒนธรรมเมืองจากภายนอก การสร้างความทันสมัยโดยการปรับระบบการศึกษา เป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สำคัญทั้งในระบบครอบครัว ชุมชนและความสัมพันธ์ในระบบอื่น ๆ นอกจากนี้ การเร่งรัดการพัฒนาชนบทของประเทศไทยในช่วงหลังปี 2500 เป็นต้นมา เป็นตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว การเมืองการปกครองของรัฐในสมัยต่าง ๆ ล้วนเป็นเครื่องมือบังคับให้ชาวลาวครั้งรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกมาใช้ในวิถีชีวิตมากขึ้น การเร่งรัดพัฒนาชนบทโดยการสร้างโครงสร้างปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะถนนและไฟฟ้า อัตราการแพร่กระจายความเจริญอย่างเฝือจะเพิ่มขึ้นสูงอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะเมื่อการพัฒนาระบบชลประทานเข้ามาในพื้นที่บ้านเรือนของรัฐเท่ากับเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการผลิตให้กลายเป็นการค้ามากขึ้น การเปลี่ยนแปลงในระบบดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อไปในทุก ๆ ส่วนของวัฒนธรรมเช่นกัน

7. ความทันสมัย (Modernization) ความทันสมัยหรือกระบวนการทำให้ทันสมัยนั้น เป็นหลักปรัชญาที่สำคัญของการพัฒนาประเทศไทยในช่วงระยะของการเริ่มใช้แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลังปี 2500 เป็นต้นมา การสร้างความทันสมัยนั้นคือการพยายามนำเทคนิคและภูมิปัญญาของประเทศตะวันตกเข้ามาเป็นแม่แบบในการพัฒนาโดยรวมปรากฏการณ์ของการสร้างความเป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) ดังเห็นได้จากการเกิดขึ้นของโรงงานในเขตอุทง เป็นจำนวนมาก ย่อมก่อให้เกิดการดึงแรงงานผู้คนจากภาคการเกษตรไป รวมทั้งการกลายเป็นเมือง (Urbanization) ของเมืองอุทง เศรษฐกิจเป็นลักษณะของเศรษฐกิจแบบการตลาดที่มีการ

รวมอำนาจการบริหารเข้าสู่ส่วนกลาง การเติบโตของกลุ่มบริษัท ร้านค้า และความสัมพันธ์ในแบบทุนนิยมคือความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่ไม่ใช่เครือญาติกัน (งามพิศ สัตย์สงวน , 2534) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของชาวบ้านโลกต่อชุมชนใกล้เคียงที่เคยมีความสัมพันธ์แบบประมุขมาก่อนในอดีต โดยมีระบบเครือญาติและการแต่งงานเป็นเครื่องมือสร้างข่ายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการแลกเปลี่ยน เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมโดยการนำสมัยก็กลายมาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนบ้านโลกและชุมชนต่าง ๆ กับตลาดการค้าที่ขยายตัวใหญ่ขึ้น

นอกจากนี้ ความทันสมัยยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพในชุมชน คือเกิดการรับและนำเอาของใหม่ ๆ จากภายนอกทั้งที่เป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน อาหารและปัจจัยในการดำเนินชีวิตจากตลาดภายนอกชุมชนเข้าไปใช้ รวมทั้งการรับเอาอุดมการณ์ ค่านิยม ธรรมเนียม ในความต้องการแบบปัจเจกชนที่ดูจะเป็นอิสระจากระบบเครือญาติมากขึ้นกว่าแต่เดิม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพของบุคคลเป็นคนทันสมัย โดยมีปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนด ดังเห็นได้จากการสร้างบ้านเรือนแบบใหม่ในหมู่บ้านและการดำเนินชีวิตในลักษณะของคนเมือง

การพัฒนาไปสู่ความทันสมัยนี้ เป็นปรากฏการณ์ในแบบแผนของการพัฒนาชนบทของรัฐบาลในหน่วยงานต่าง ๆ ที่มุ่งหวังให้เกษตรกรเพิ่มผลผลิตและเพิ่มรายได้ ดังเห็นได้จากการส่งเสริมระบบชลประทานดอนเจดีย์จากรัฐ และการจัดการทางด้านเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ ก็ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคมชาวลาวครั้งในปัจจุบัน

8. การศึกษา

ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในสังคมลาวครั้งบ้านโลกก็คือ การศึกษาในรูปแบบการเรียนการสอนในโรงเรียน ที่ดำเนินงานโดยหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ จากบริบททางประวัติศาสตร์ทำให้เห็นชัดว่า เมื่อการศึกษาเริ่มเข้าไปสู่ชุมชนบ้านโลกนั้นก็อยู่ในช่วงของสงครามโลกครั้งที่ 2 พอดี ประกอบกับในสมัยนั้น ชาวบ้านโลกไม่มีความนิยมที่จะให้ลูกหลานของตนเข้าเรียนหนังสือเพราะเกรงกลัวว่าจะถูกนำตัวไปตลอดชีวิต (อ่านรายละเอียดในบทที่ 6) แต่กระนั้น เมื่อชุมชนต้องขยายตัวขึ้นเป็นตลาดการค้า และการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนอื่น ๆ มากขึ้น ชาวบ้านโลกเริ่มที่จะส่งลูกหลานออกเรียนหนังสือ ซึ่งก็คือคนในรุ่นอายุ 22 - 25 ปีลงมาในปัจจุบัน ส่วนคนในรุ่นก่อน ๆ นั้น ก็ยังได้รับการศึกษารูปแบบเดิมคือการถ่ายทอดความรู้ในการทำงานจากบิดามารดา ความรู้ในเรื่องราวชีวิตและความรู้อื่น ๆ

จากการบวชเรียนที่วัด กลุ่มคนในรุ่นก่อนได้รับการศึกษาภาคบังคับจากรัฐ จะเป็นกลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงในระดับอุดมการณ์ จิตสำนึกน้อยกว่า กลุ่มอายุ 25 ปีลงมา ที่ได้รับการศึกษาจากรโรงเรียนของรัฐ จะเห็นได้ว่า ผู้คนในหมู่บ้านไม่นิยมที่จะให้ลูกของตนทั้งหมดเรียนหนังสือต่อหลังจากจบประถมศึกษาปีที่หก คือข้อมูลที่สำคัญแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่เรียนหนังสือสูงกว่าระดับประถมศึกษาปีที่หก คือผู้ที่จะไม่ได้เข้ามาเป็นแรงงานในภาคเกษตรกรรมอย่างแน่นอน ในทางกลับกัน ถ้าลูกหลานเรียนจบแค่ระดับประถมศึกษา ยังสามารถที่จะเรียนรู้การทำงานเกษตร หรือการทำงานอาชีพอื่น ๆ ในหมู่บ้านอยู่ได้ แต่กระนั้น สภาพฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนก็เป็นปัจจัยกำหนดที่สำคัญในการเลือกรเรียนต่อหรือออกมาทำงานช่วยเหลือครอบครัว

9. สื่อสารมวลชน

การสื่อสารมวลชนเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของบ้านโศก ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ชาวบ้านโศกเริ่มเรียนรู้สิ่งอื่น ๆ จากการติดต่อสัมพันธ์ทางตรงด้วยการค้าขาย แลกเปลี่ยนระหว่างกัน การเข้ามาของเครื่องมือสื่อสารมวลชนนานาชนิดเข้ามาในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ เช่นการเข้ามาของวิทยุ ทำให้ชาวบ้านโศกรู้ว่าเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังจากการเกิดถนนมาลัยแมนและการขยายตัวของตลาดอุทุมเป็นต้นมานั้น สื่อสารมวลชนนานาชนิดได้หลั่งไหลเข้าสู่บ้านโศก ผ่านการนำเข้าเครื่องไฟฟ้าต่าง ๆ ที่ได้รับการพัฒนาจากภาครัฐ ทั้งเครื่องรับโทรทัศน์ วิทยุ เครื่องเล่นวีซีดีเอเทป รวมทั้งหนังสือพิมพ์และสื่ออื่น ๆ ที่มาจากหน่วยงานรัฐและเอกชนเพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ กัน การเข้ามาของสื่อสารมวลชนจำนวนมากนี้ ก่อให้เกิดการประทะสังสรรค์และการหิบบิยมวัฒนธรรมจากสื่อเหล่านั้นโดยทางอ้อม เช่น การแต่งกายการตัดผมเลียนแบบดารานักร้องโทรทัศน์ การร้องเพลงไทยสากลมากกว่าการร้องเพลงในภาษาลาว การรู้จักดารานักร้องฝรั่งและการเลียนแบบการมีเครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันเลียนแบบจากจากสื่อสารมวลชนชนิดต่าง ๆ กัน รวมทั้งการเลือกซื้อสินค้าและบริการในทางการเกษตรเช่นการเลือกใช้เครื่องยนต์ยี่ห้ออุบด้า จากโฆษณาทีวี รวมทั้งการตั้งชื่อให้กับลูกหลานก็สะท้อนการรับวัฒนธรรมมาจากสื่อสารมวลชนภายนอก

การที่สื่อสารมวลชนจากภายนอกเข้าไปสู่บ้านโศกอย่างไม่จำกัดนี้ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาวบ้านโศกเป็นอย่างมาก เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับนามธรรม(อุดมการณ์ จิตสำนึก ค่านิยม ปรัชญา ฯ) และในระดับรูปธรรม(พฤติกรรม) ของชาวบ้านโศกเป็นอย่างมาก

10. ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติในบ้านเรือนนั้น ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม กล่าวคือการตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านเรือนนั้นไม่ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ห่างไกลจากชุมชนเดิมมากนัก และสภาพที่ตั้งก็เป็นที่สามารถเดินทางเข้าออกได้อย่างสะดวก เมื่อเกิดการสร้างถนนมาลัยแมนในโครงการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย การที่บ้านท่าพระยาจักร และบ้านอุ้มทองใต้กลายเป็นตลาดการค้าในช่วงแรก ๆ สภาพที่ตั้งก็อยู่ไม่ห่างไกลจากบ้านเรือน และเมื่อตลาดอุ้มทองเกิดการขยายตัวมากขึ้น บ้านเรือนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับตลาดอุ้มทองย่อมไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบต่าง ๆ จากภายนอกได้ การเปลี่ยนแปลงของบ้านเรือนที่อยู่ใกล้กับสังคมอื่น ๆ ในช่วงระยะเวลาในอดีตเป็นต้นมา ชาวบ้านเรือนอยู่ใกล้กับชุมชนที่มีการผลิตน้ำตาล ก็เกิดความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน เมื่อเกิดตลาดขึ้น บ้านเรือนย่อมมีความสัมพันธ์ในวงกว้างขึ้นกับผู้ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในตลาด นั่นก็คือความสัมพันธ์ระหว่างคู่ค้า ชาวบ้านเรือนและคนจีนในตลาด ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนบ้านเรือนก็เปิดกว้างขึ้นเมื่อระบบการปกครองของรัฐเข้ามา ทั้งการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การคมนาคม การศึกษาและการใช้กฎหมายระเบียบข้อบังคับ และความสัมพันธ์ที่บ้านเรือนสามารถรับสื่อสารมวลชนได้นานาชนิดอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการที่บ้านเรือนเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมเดิมที่มีปัจจัยการผลิตที่สมบูรณ์ การเข้ามาของระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้าและปรัชญาทุนนิยม ผ่านทางพ่อค้าในตลาดอุ้มทอง ก็ได้ใช้พื้นที่ดินของบ้านเรือนเป็นแหล่งผลิตสินค้าและบริการพื้นฐานที่สำคัญ เพื่อสนองความต้องการสินค้าจากโลกภายนอก ทรัพยากรของบ้านเรือนนั้น มีทั้งระบบชลประทานและพื้นที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ สามารถเพาะปลูกข้าวและพันธุ์พืชผักนานาชนิดได้ ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนจึงกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

การปรับตัวทางวัฒนธรรม

1. การปรับตัวในระดับปัจเจกชน

ในปัจจุบันระบบเศรษฐกิจการผลิตเพื่อขายนี้ ดำเนินอยู่ร่วมกันกับระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพที่ยังคงเฝ้าปรากฏอยู่ในชุมชนบ้านเรือน ดังเช่นการออกหาปลาตามหนองน้ำ การหาของป่า การปลูกข้าวไว้บริโภคเอง ฯลฯ ปรากฏการณ์ดังกล่าวต้องผ่านการปรับตัวของปัจเจกชนและชุมชน

ซึ่งพอจะแบ่งออกใน 2 ระดับคือ

1.1 การปรับตัวในระดับรูปธรรม

ปรากฏการณ์ทางรูปธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมลาวครั้งบ้านโศกนี้ คือการเปลี่ยนพันธุ์พืชเศรษฐกิจ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในปัจจัยการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิต (ดูรายละเอียดในบทที่ 6) ซึ่งการปรับเปลี่ยนนี้จะมีผลออกมาในรูปแบบของประโยชน์สูงสุด บนพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และปัจจัยการผลิตที่ตนมีอยู่ ในลักษณะการผสมผสาน ซึ่งต้องนับรวมถึงความต้องการและราคาของผลผลิตนั้นในตลาดในปีที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงพันธุ์พืชตามความต้องการของตลาด รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตเพื่อให้เหมาะสมกับพืชชนิดนั้น ๆ

ผลของการปรับตัวในระดับรูปธรรมนี้ ชาวบ้านจะรับรูปแบบการผลิตแบบใหม่เพื่อเข้าไปเพิ่มผลผลิตของตน โดยยังคงมีการเพาะปลูกและระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพปรากฏอยู่ ซึ่งก็หมายความว่าระบบการผลิตทั้งสองแบบปัจจุบันได้อยู่ร่วมกันในสังคมของบ้านโศก โดยที่หากประสิทธิภาพ รูปแบบหรือคุณประโยชน์ของระบบใดระบบหนึ่งอ่อนแอลงหรือไม่ได้สนองต่อความต้องการของชาวบ้านแล้ว ระบบอีกระบบหนึ่งก็จะถูกเลือกเข้ามาแทนที่มากขึ้น การปรับตัวจากการรับรูปแบบจากภายนอกนั้นก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาในระยะหนึ่ง

1.2 การปรับตัวในระดับนามธรรม

การปรับตัวในแบบนี้ระดับนี้เป็นการปรับตัวที่มองเห็นได้ยากกว่าการปรับตัวแบบในระดับรูปธรรม เนื่องจากเป็นการปรับตัวทางจิตสำนึก ค่านิยม อุดมการณ์ ที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมทางการผลิตและวัฒนธรรมของชาวลาวครั้งบ้านโศก แต่ก็มีส่วนเกี่ยวข้องเนื่องกับการปรับตัวในระดับรูปธรรมอย่างแยกไม่ออก

การปรับตัวในระดับนามธรรมของชุมชนนี้ เกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างระบบการผลิตแบบพึ่งตนเองที่มีจิตสำนึกอุดมการณ์และค่านิยมอย่างหนึ่งกับการเข้ามาของระบบการผลิตแบบการค้าที่มีหลักปรัชญาอุดมการณ์การค้าแบบทุนนิยม การปรับตัวในระดับรูปธรรมสามารถดำเนินไปได้ง่ายกว่าระดับนามธรรมที่เกี่ยวข้องไปในระบบต่าง ๆ ของโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม

โครงสร้างทางสังคมของชุมชนนั้น เกิดขึ้นจากจิตสำนึกและอุดมการณ์เพื่อการอยู่ร่วมกันทางสังคม จึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทางสังคม และความเป็นปึกแผ่นมั่นคงก่อให้เกิดกฎระเบียบแบบแผนประเพณี รวมทั้งการก่อให้เกิดระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนในระบบต่าง ๆ ของโครงสร้างทางสังคม ทั้งระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบความเชื่อ

ระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจการผลิต ต่างก็มีขบวนการในการปฏิบัติที่ต่างกันไป โดยมีการถ่ายทอดและผลิตซ้ำในสื่อต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบของพิธีกรรม การอบรมขัดเกลาทางสังคม ที่ชาวลาเวียงสั่งสมมานานกว่าศตวรรษ ดังนั้นความรู้สึกร่วมกันความเป็นพวกเดียวกันที่มาจากอุดมการณ์ จิตสำนึก ค่านิยม ปรัชญา และอื่น ๆ นั้นจึงมีความเข้มแข็งและถูกถ่ายทอดมาในทุกยุคสมัย

เมื่อโครงสร้างในระบบการผลิตและปรัชญาทุนนิยมได้แพร่เข้ามาสู่ชุมชนบ้านโศกหลังปี 2500 เป็นต้นมานั้นรูปแบบการเพาะปลูกในระบบเศรษฐกิจแบบการค้าจะอยู่บนอุดมการณ์เพื่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจของปัจเจกชนโดยมุ่งแสวงหากำไรสูงสุดและผลประโยชน์มากที่สุด ในขณะที่เดียวกันจะมีการสะสมทุนทั้งในรูปแบบของสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ นำไปสู่การแบ่งแยกมนุษย์ออกจากความเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดความขัดแย้งในอุดมการณ์ของผู้คนในชุมชนลาเวียงเป็นอย่างมาก

ความขัดแย้งในอุดมการณ์ทั้งสองออกมาในรูปแบบการผลิตและการตัดสินใจในการผลิตในช่วงฤดูกาลหนึ่ง ๆ ที่กลายมาเป็นการปฏิบัติรูปแบบอุดมการณ์ความคิดทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกัน แต่กระนั้น อุดมการณ์ทุนนิยมดูจะมีอำนาจพื้นฐานความคิด ความต้องการ โลกทัศน์ ค่านิยมของชาวบ้านมากกว่าอุดมการณ์เพื่อยังชีพเดิม

นอกจากนี้ ภาพที่สะท้อนความขัดแย้งของอุดมการณ์ทั้งสองได้เป็นอย่างดีก็คือ ความสัมพันธ์ของกลุ่มเครือญาติและจิตสำนึก อุดมการณ์และศักยภาพในการพึ่งตนเอง ด้วยว่าในบ้านโศกยังคงปรากฏกลุ่มญาติขนาดใหญ่ที่ยังคอยช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ มากกว่าการเป็นกลุ่มที่เป็นทางการที่เกิดขึ้นในระบบอุดมการณ์ทุนนิยม การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระบบเครือญาตินี้ก็ยังมีอุดมการณ์ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากกว่าอุดมการณ์ทุนนิยมที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากกัน ดังเห็นได้จากกรณีที่ชาวบ้านโศกหลาย ๆ รายเลิกการเป็นสมาชิกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จากอุดมการณ์จิตสำนึกเดิมที่ไม่ได้รับการตอบสนองจากระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ ชาวบ้านหันมาหากุ้มนายทุนในตลาดเมื่อมีความจำเป็นทางการเงิน ถึงแม้ว่าการติดต่อกันระหว่างชาวบ้านโศกและพ่อค่านายทุนในตลาดนั้น จะเป็นการติดต่อในระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ก็ตาม แต่กระนั้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่ยาวนานย่อมมีความอบอุ่นส่วยของอุดมการณ์ที่แสวงหาผลประโยชน์บนพื้นฐานของอุดมการณ์การช่วยเหลือกัน จึงทำให้ชาวบ้านโศกนิยมกู้ยืมเงินจากพ่อค้าเก่าแก่ในตลาดมากกว่าการกู้ยืมเงินจาก ธกส.

2. การปรับตัวในระดับครอบครัว

การปรับตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบครอบครัวของบ้าน
 โดค ขนาดของครอบครัวมีขนาดเล็กลง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในครอบครัวดูจะลดน้อยลงจาก
 การที่มีสถาบันอื่น ๆ เข้ามาท้าหน้าที่เป็นสื่อกลางแทน เช่นระบบการสื่อสารมวลชน และระบบราช
 การ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้นในบทที่ 4 ครอบครัวของชาวบ้านโดคมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวสลับกับ
 การเป็นครอบครัวขยาย ซึ่งนับถือและให้ความสำคัญกับญาติทางสายมารดา มากกว่าสายบิดา แต่
 หลังการรับวัฒนธรรมจากภายนอกมาโดย เฉพาะรูปแบบแผนดาเนินชีวิตและการจัดระเบียบของระบบ
 ครอบครัวและเครือญาติของคนไทย ทำให้ชาวบ้านโดคเริ่มที่จะให้ความสำคัญกับญาติทั้งสองฝ่ายเท่า
 กัน คู่แต่งงานใหม่สามารถเลือกที่จะออกไปอยู่ในบ้านของฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงก็ได้ แต่ตามปกติ
 แล้วชาวบ้านโดคนิยมที่ย้ายมาอยู่บ้านฝ่ายหญิงมากกว่า ครอบครัวทำหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคม
 ลดลงจากอดีต โดยมีสถาบันอื่น ๆ เข้ามาท้าหน้าที่แทนแทบทั้งสิ้น แต่กระนั้นความสัมพันธ์ของผู้คน
 ในครอบครัวของชาวลาวครั้งก็ยังคงปรากฏธรรมเนียมความเชื่อและข้อห้ามหลาย ๆ ประการจาก
 ผู้คนในรุ่นที่ไม่ได้รับการเรียนในโรงเรียนของรัฐที่ยัง เป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของบ้านโดคอยู่ ในขณะที่
 เดียวกัน การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของชาวบ้านรุ่นใหม่ ๆ มักนิยมที่จะแยกบ้านออกมาจากบ้านใหญ่
 เป็นครัวเรือนเดี่ยวมากกว่าการอยู่ร่วมกันมากขึ้น ดังเห็นจากการเกิดขึ้นของบ้านขนาดเล็ก ชั้น
 เดี่ยวเป็นจำนวนมาก รวมทั้งการอยู่อาศัยเฉพาะพ่อ แม่ ลูก ในสองรุ่นของมนุษย์เท่านั้น

3. การปรับตัวในระดับชุมชน

ในระดับชุมชน การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น ยังมีระบบเครือญาติและพิธีกรรม
 ของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นตัวกำหนดการอยู่ร่วมกัน แต่กระนั้น ความรู้สึกในการดำรงชีวิตอย่างเป็น
 ทายการ การเป็นสมาชิกและความรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม ได้กลายมาเป็นการปรับ
 ชีวิตชาวบ้านโดคให้มีลักษณะที่เป็นทายการมากกว่าลักษณะที่อิสระในอดีต ความสัมพันธ์ของชาวบ้าน
 กับชาวบ้านยังคงดำรงอยู่บนฐานของระบบเครือญาติและการแต่งงาน โดยมีความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์
 เดียวกันคอยประสานความรู้สึกร่วมกันอยู่

ความแตกต่างทางสังคมและชนชั้นทางสังคม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นให้เห็นอย่างชัดเจนในบ้าน
 โดค ผู้ที่มีอุดมการณ์ทุนนิยมและเศรษฐกิจการค้ามาก จะเป็นกลุ่มคนมีความรู้สึกในการแข่งขันระ
 หว่างกันมาก แต่ถ้าเป็นกลุ่มผู้คนในบ้านโดคส่วนใหญ่ในรุ่นอายุมากกว่า 30 ปีขึ้นไป ความรู้สึก
 ดังกล่าวจะลดลงจากสาเหตุของระบบเครือญาติและความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ได้หล่อหลอมให้
 ชาวบ้านโดคส่วนมากยังไม่แสดงความแตกต่างทางชนชั้นมากนัก ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างในฐานะ

อยู่จริงก็ตาม นอกจากผู้คนในอายุ 30 ปีลงมาและผู้ที่มาจากภายนอกชุมชน แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนบ้านโศกและชุมชนอื่น ๆ รอบข้างเปลี่ยนแปลงไป จากความสัมพันธ์ในระดับปฐมภูมิที่มีความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติและการแต่งงานรวมอยู่ในระบบการค้าและการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างช้า ๆ แต่หลังจากที่ระบบเศรษฐกิจแบบการค้าและการเติบโตของตลาดอยู่ทองเป็นต้นมา ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและชุมชนก็หมดไป กลายมาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตลาดกับหมู่บ้านที่อยู่ในระดับทุติยภูมิ คือความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต้องการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจเท่านั้นไม่มีระบบความสัมพันธ์อื่น ๆ รวมอยู่ด้วย หรือมีก็เป็นเพียงความสัมพันธ์ในระยะเวลานั้น ๆ เช่นการเชิญเข้าร่วมงานพิธีต่าง ๆ ในวัฏจักรชีวิตหรือเทศกาลประเพณีอื่น ๆ

จากการวิจัยเรื่อง พิษเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ของชุมชนลาวครั้งบ้านโศกพบว่า สรุบบัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม คือ

1. การผสมผสานทางวัฒนธรรม
2. การติดต่อทางทางวัฒนธรรม
3. พื้นฐานของการเป็นสังคมชาวนา
4. การเพิ่มขึ้นของประชากร
5. การเข้ามาของอุดมการณ์ทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบการค้า
 - 5.1 ความต้องการของตลาดและการค้า
 - 5.2 การเพิ่มขึ้นของเทคโนโลยีและเครื่องจักรกลการเกษตร
6. การปกครองของรัฐ
7. การพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยโดย
 - 7.1 การสร้างสาธารณูปโภค ถนนมาลัยแมน หน่วยราชการ ไฟฟ้า ประปา
 - 7.2 การกลายเป็นเมืองของตลาดอยู่ทอง
 - 7.3 การกลายเป็นอุตสาหกรรม
8. การพัฒนาการศึกษา
9. สื่อสารมวลชน
10. สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
 - 10.1 สภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งของชุมชน
 - 10.2 ระบบชลประทาน